

మరో
జంఘాలశాస్త్రి

అయలసోమయాజుల
నాగేశ్వరరావు

మరోజంఘాల శాస్త్రి

(ఉపన్యాస వ్యాస సంకలనం)

రచన

అయలసోమయాజుల నాగేశ్వరరావు

ప్రచురణ

రిజిస్టరు నెం. 1/64

యువభారతి

5, కింగ్స్‌వే, సికింద్రాబాద్-500 003

MARO JANGHALA SHASTRY

An Anthology of Essays by

Ayalasomayajula Nageswara Rao

ప్రచురణ : 70

ప్రథమ ముద్రణ :

డిసెంబరు 14, 1980

ప్రతులు : 1,200

ముఖచిత్రం : సుధాను

ముద్రణ :

పద్మావతీ ఆర్ట్ ప్రింటర్స్

హైదర్‌గూడ, హైదరాబాదు.

ముఖచిత్ర ముద్రణ :

గీతా ఆర్ట్ ప్రింటర్స్

కాచీగూడ, హైదరాబాదు.

ప్రతులకు :

యువభారతి

5, కింగ్స్‌వే, సికిందరాబాద్-500 003

లేదా

యువభారతి కార్యాలయం

ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు భవనములు

తిలక్ రోడ్డు, హైదరాబాదు-500 001.

వెల : రూ. 3/-

యువభారతి పరిచయం

మనిషిలో అంతర్లీనంగా, నిక్షిప్తంగా ఉన్న ప్రతిభా పరిమళాలు
పరివ్యాప్తం కాగలిగినప్పుడే అతని సృజనాత్మక శక్తికి సార్థక్యం చేకూరుతుంది.
సమాజంలో సౌందర్యం, సౌజన్యం పెంపొందటానికి అనువైన వాతావరణం ఏర్ప
డుతుంది. పరస్పరావగాహనం జరుగుతుంది. నిర్మాణాత్మక దృక్పథాలకు
ప్రాచుర్యం లభిస్తుంది. సమైక్యభావాలు కుదురుకుంటాయి.

యువభారతి కడచిన పది హేడేళ్ళుగా సమాజంలో సామరస్యాన్ని పెంపొం
దించేందుకు సాహిత్యం కంటె ఇతరమైన సాత్వికసాధనం లేదనే విశ్వాసంతో
ఇతోధిక కార్యక్రమాలను రూపొందించి కృషిచేస్తున్నది. సాధ్యమైనంత తక్కువ
వెలకు వీలైనంత ఎక్కువ మందికి ఉత్తమ సాహిత్యాన్ని అందిస్తే సాహిత్యం
పట్ల ప్రజానీకానికి అనురక్తి పెరుగుతుందనే నమ్మకంతో ప్రచురణ కార్య
క్రమాన్ని చేపట్టింది. ఇంతవరకూ 69 ప్రచురణలను ప్రచురించి మూడు
లక్షల ప్రతులకు పైగా సాధ్యమైనంత తక్కువ వెలకు తెలుగు పాఠకులకు
అందించ పూనుకొన్నది.

భారతదేశంలో ఎక్కడున్నా సరే యువభారతి నిర్వహిస్తున్న సాహిత్యో
ద్యమంలో పాలు పంచుకోగలిగేందుకు ప్రారంభింపబడిన సాహితీమిత్రపథకంలో
దాదాపు 7,000 మంది సహృదయులు చేరి ప్రణాళికను విజయవంతం చేశారు.
యువభారతి, భవిష్య నిర్మాణంలో సహకరించేందుకు ఆరంభింపబడిన సభ్యత్వ
పథకాలలో భారతీ మిత్రులుగా దాదాపు 725 మంది, భారతీ భూషణులుగా 70
మంది చేరారు.

ఉడుతా భక్తితో మేము చేస్తున్న భాషాసేవకు అండదండలుగా నిలిచారు
ప్రజలు. వారి సౌహార్దం, భాషాప్రియత్వం ఇవే మా పెట్టుబడి మా తపస్సు
ఫలించి తెలుగు దేశంలో అధ్యయనశీలతా, సౌజన్యం పెంపొందించాలని
ఆకాంక్షిస్తున్నాం.

సహృదయుల సహకారాన్ని అర్థిస్తూ

హైదరాబాదు
14-12-1980

ఇరివెంటి కృష్ణమూర్తి
అధ్యక్షుడు :
యువభారతి

మామాట

ఇటీవలి తెలుగు సాహిత్యంలో కొన్ని పాత్రలు ప్రవేశించినవి. ఒక రకమైన వ్యక్తిత్వాన్ని, ఒక మనస్తత్వాన్ని, ఒక వచో వైఖరిని ఒక నడవడిని, ఒక ఆలోచనా ధోరణిని దృష్టిలో ఉంచుకొని కొందరు రచయితలు కొన్ని పాత్రలను సృష్టించినారు. ఇవి కల్పితపాత్రలే అయినా అక్షరాస్యుల్లో ఒక విలక్షణ వ్యక్తిత్వానికి ప్రతీకలుగా నిలిచిపోయినవి. పేరిగాడు, గిరీశం, పార్వతీశం, కాంతం, యెంకి, జంఘాల శాస్త్రి ఇంకా ఎందరో. రచయిత శక్తిని బట్టి ఈ పాత్రలు ప్రజల్లోకి చొచ్చుకొనిపోతాయి. పానుగంటి లక్ష్మీనరసింహారావుగారి 'సాక్షి' తెలుగు వచన సాహిత్యంలో వింతల్లో వింత. అలాంటి వ్యాసాలను వ్రాయడానికి చాలా మంది రచయితలు ప్రయత్నించినారు. సమకాలిక సామాజిక సమస్యలను అధిక్షేప గర్భితంగా వ్యంగ్యంగా చిత్రించడం, సంఘాన్ని కలవరపరుస్తున్న అంశాలను వ్యంగ్యంగా స్ఫురింపజేయడం ఈ వ్యాసాల్లోని విశేషం. సాక్షి చదువనివాడు తెలుగు చదువరి కాడు.

సాక్షి ఉపన్యాసాలను బాగా చదివి ప్రభావితుడై అదే మూసలో కొన్ని వ్యాసాలను వ్రాయడానికి మా మిత్రులు యువభారతి కార్యదర్శి శ్రీ అయల సోమయాజుల నాగేశ్వరరావుగారు సాహసించినారు. తెలుగు పఠితృలోకం ప్రోత్సాహాన్ని ఆశిస్తున్నారు. ఆయన నిర్మల మనస్కులు: కార్యదక్షులు: పేరు ప్రతిష్ఠల మీద నమ్మకం లేని కర్మఠులు: మా యువభారతీయుల కందరికి ఆత్మీయులు. ప్రాచీనార్వాచీనాంధ్ర సాహిత్యాలపట్ల ఆసక్తిని పెంచుకున్న వారు. కవితలు కూడా అల్లినారు. ఈ ప్రచురణ సందర్భంగా ఆయనను యువభారతి అభినందిస్తున్నది. పరాత్పరుడు ఆయనకు సాహితీసేవ చేయడానికి ఇతోధికమైన అవకాశాలు కల్గించాలని ఆకాంక్షిస్తున్నది.

14-12-1980
హైదరాబాదు

ఇరివెంటి కృష్ణమూర్తి
అధ్యక్షుడు
యువభారతి

యువభారతి మీ అభిప్రాయాన్ని ఆహ్వానిస్తున్నది

యువభారతి వ్యాపార సంస్థ కాదు. ఔత్సాహిక సాహితీ సాంస్కృతిక సంస్థ. యువభారతి 'లహరీ' ఉపన్యాస కార్యక్రమాలు, ప్రచురణలు, 'నందిని' గూర్చి జనాభిప్రాయాన్ని సేకరించాలని మా సంకల్పం. క్రింది విషయాలపై విలువైన మీ సూచనలు తెలిపితే సంస్థ భవిష్యత్కార్యకలాపాలు తీర్చిదిద్దే ప్రయత్నంలో తాము సహకరించిన వారౌతారు.

* ఈ పుస్తకం చదివారు కదా! మీ అభిప్రాయాన్ని నిర్మొహమాటంగా వెంటనే మాకు తెలిపి, మా కృషిని ప్రోత్సహించండి.

* నందిని పత్రిక చదివారా? శీర్షికలు నచ్చాయా? బాగా నచ్చిన లేక నచ్చని శీర్షికలేవి? ఎందుచేత? ఇంకా ఏయే శీర్షికలు ప్రవేశపెట్టితే బాగుంటుంది? 'నందిని'ని అత్యుత్తమ సాహితీ పత్రికగా తీర్చిదిద్దేందుకు మీ సలహాలు, సూచనలేమిటి?

* యువభారతి నిర్వహిస్తున్న 'లహరీ' ఉపన్యాస కార్యక్రమాలలో మీరెప్పుడైనా పాల్గొన్నారా? ఆ కార్యక్రమాల గూర్చి మీ అభిప్రాయమేమిటి? భవిష్యత్తులో 'లహరీ' ఉపన్యాస కార్యక్రమాలు ఎలా వుంటే బావుంటాయని మీరనుకుంటున్నారు?

* యువభారతి ప్రచురణలలో కొన్నింటినైనా చదివారా? వాటిలో మీకు బాగా నచ్చిన లేక నచ్చని ప్రచురణలేవి? ఎందుచేత? ఇంకా ఎలాంటివి ప్రచురిస్తే బాగుంటుంది?

* సంస్థ పథకాలు 'సాహితీమిత్ర', 'భారతీమిత్ర', 'భారతీ భూషణ'లలో మీరు సభ్యులా ? సభ్యునిగా మీ అనుభూతి ఏమిటి ? సంస్థ ప్రచురణలు మీకు అందుతున్నాయా ?

* ప్రతి నెలా మొదటి, మూడవ ఆదివారాలలో శ్రీకృష్ణ దేవరాయాంధ్ర భాషా నిలయం, హైదరాబాదులో యువభారతి నిర్వహిస్తున్న సాహితీ సమావేశాలకు మీరెప్పుడైనా విచ్చేశారా ? ఆ సమావేశాలకు సంబంధించి మీ సూచనలేమిటి ?

* యువభారతి ప్రచురణలను మీ మిత్రులకు పరిచయం చేయండి. యువభారతి ప్రచురణలను మీరు బహుమానాలుగా ఇవ్వండి. మీకు పరిచయమున్న పాఠశాలలచే కొనిపించండి. మీ పరపతిని వినియోగించి 'నందిని'కై వ్యాపార ప్రకటనలు ఇప్పించండి.

చుట్టూరా ఆవరించుకుని ఉన్న చీకటిని తిట్టుకుంటూ కూర్చోవడం కన్న ప్రయత్నించి చిన్న దీపాన్నయినా వెలిగించాలనేదే యువభారతి ధ్యేయం

దూరా ప్రాంతాల మిత్రులు, హైద్రాబాదు వచ్చినప్పుడు తిలక్ రోడ్‌లోని ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్ భవనములలోని మన కార్యాలయానికి విచ్చేయండని ఆహ్వానిస్తున్నాము

మీ సహకారాన్ని అర్థిస్తూ –

యువభారతి

"చుట్టూరా ఆవరించుకుని వున్న
చీకటిని తిట్టుకుంటూ కూర్చోవడం
కంటె, ప్రయత్నించి ఎంత చిన్న
దీపాన్నయినా వెలిగించడం మంచిది"

ముందు మాట

నా అభిమాన రచయితల్లో పానుగంటి లక్ష్మీనరసింహారావు గారిది ప్రథమస్థానం. నా చిన్నతనంనుండీ ఆయన సాక్షిసంపుటాలలోని వ్యాసాలను విని ఆనందించే వాడిని. మా పెద్దన్న గారయిన శ్రీ ఎ. ఎస్. కామేశ్వరరావు గారు తను వేసవి శలవులలో మా గ్రామం వచ్చినప్పుడల్లా 'సాక్షి' సంపుటాలను తీసుకొని వస్తుండేవారు. మధ్యాహ్నం వేళలో 10, 15 మంది మిత్రులం చేరి ఆయన 'సాక్షి' వ్యాసాలను చదవగా విని ఆనందిస్తుండే వాళ్ళం. అలా పరిచయ మయింది నాకు పానుగంటి వారి సాహిత్యంతో.

తరువాత నేను విద్యార్థిగా ఉంటున్నప్పుడు గ్రంధాలయంలో ఉన్న 'సాక్షి' సంపుటాలన్నింటినీ స్వయంగా చదవడం జరిగింది. అప్పటినుండి పానుగంటి వారిపైన ఎనలేని గౌరవం ఏర్పడింది. వారిలా వ్యాసాలు వ్రాయాలనే ఉత్సుకత ఏర్పడింది. అయినా అప్పుడు మెదడు పనిచేసేది కాని కలం కదిలేది కాదు. నా కోరిక కోరికగానే మిగిలిపోయింది.

నేను 1972 లో ఉద్యోగరీత్యా 'హైదరాబాదు' రావడం జరిగింది. అదృష్టవశాత్తు 'యువభారతి' సంస్థతో పరిచయం కలిగింది. యువభారతి ప్రతి నెలా మొదటి, మూడు ఆదివారాలలో జరిపే 'సాహిత్య సమావేశాలు' నన్నెంత గానో ఆకర్షించాయి. ఆ సమావేశాలలో మిత్రులు 'స్వీయ రచనాపఠనం'లో తమ స్వీయరచనలను చదువుతున్నప్పుడు, 'రచన' చెయ్యాలన్న నా కోరిక మళ్ళీ తలెత్తింది. సమసమాజంలోని సమస్యలని తీసుకొని పానుగంటి వారి 'సాక్షి' ఉపన్యాసాల పద్ధతిలో వ్యాసాలను వ్రాసి స్వీయ రచనాపఠనం కార్య క్రమంలో చదివి వినిపించాను. బాగున్నాయని మిత్రులు ప్రోత్సహించారు. వారి ప్రోత్సహంతో ఇప్పటివరకు వివిధ విషయాలపై 35 వ్యాసాలు వ్రాశాను. అందులో నుండి 12 వ్యాసాలను ఎంపికచేసి, ఉపన్యాస సంకలనాన్ని 'యువ భారతి' అచ్చువేయ నిర్ణయించింది. అదీ ఇప్పుడు మీ చేతిలో ఉన్న 'మరో జంఘాలశాస్త్రి'.

చెప్పదలచుకున విషయాన్ని సూటిగా, ఘాటుగా, వ్యంగ్యంగా, హాస్యంగా, చెప్పడానికి 'జంఘాలశాస్త్రి' లాంటి వ్యక్తి యొక్క అవసరం చాలా ఉందని పించింది. ఏ దయినా ఒక సంఘటనను చూచి నప్పుడు ఈ సంఘటనకు 'జంఘాల శాస్త్రి' ఎలా ప్రతిస్పందిస్తాడు? అన్నఆలోచన మెదడులో మెదిలేది. ఆ ప్రతిస్పందనల ఊహా చిత్రాలే ఈ జంఘాల శాస్త్రి ఉపన్యాసాలు.

ఈ ఉపన్యాస వ్యాస సంకలనాన్ని అచ్చొత్తించాలని నిర్ణయించి నన్ను ప్రోత్సహించిన 'యువ భారతి' వారికి ముఖ్యంగా అధ్యక్షులు డా॥ ఇరివెంటి కృష్ణమూర్తి గారికి, సమావేశ కర్త వంగపల్లి విశ్వనాథం గారికి నా హార్దికాభి వాదములు.

వ్యాసాల నన్నిటినీ పూర్తిగా విని, చక్కని సూచనలను అందించి మెరుగులు దిద్దిన డా॥ జి. వి. సుబ్రహ్మణ్యం గారికి, డా॥ ఇరివెంటి కృష్ణమూర్తి గారికి నా ధన్యవాదములు.

ఈ పుస్తకాన్ని తమ కరకమలాలతో ఆవిష్కరించి, ఆశీర్వదించిన కళాప్రపూర్ణ రావూరి వెంకటసత్యనారాయణరావు గారికి నా నమస్సుమాంజలులు.

పుస్తకానికి ముచ్చటయిన ముఖ చిత్రాన్ని తీర్చిదిద్దిన మిత్రులు శ్రీ 'సుధామ' గారికి నా కృతజ్ఞతలు.

పుస్తకాన్ని అతి స్వల్ప వ్యవధిలో అందంగా అచ్చువేసి అందించిన పద్మావతీ ఆర్ట్ ప్రింటర్స్ వారికి, ప్రత్యేకించి అధినేత శ్రీ శ్రీనివాస్ గారికి నా ధన్యవాదములు.

ముఖచిత్రం బ్లాకులను తయారుచేసి సకాలంలో అందించిన 'ఇండియా బ్లాక్ మేకర్స్' వారికి, ముఖచిత్రాన్ని అందంగా ముద్రించి యిచ్చిన గీతా ఆర్ట్ ప్రింటర్స్ వారికి, ముఖ్యంగా అధినేత శ్రీ బోస్‌గారికి నా కృతజ్ఞతలు.

ఇది నా తొలి ప్రయత్నం. తప్పులుంటే మన్నించి, ఆదరించి, ప్రోత్స హించమని పఠితృలోకానికి విజ్ఞప్తి చేస్తున్నాను.

14-12-1980 భవదీయుడు

హైదరాబాదు అయల సోమయాజుల నాగేశ్వరరావు

జంటు నగరాల సిటీ బస్సులు

జంఘాలశాస్త్రి ఇట్లు ప్రసంగించెను:

''నాయనలారా! సమావేశమున కాలస్యముగ వచ్చినందులకు క్షమింపుడు. సమావేశ సమయమునకు గంట ముందుగనే బయలుదేరినను, అరగంట ఆలస్యముగ చేరుటకు కారణము వేరేదియును లేదు నాయనలారా! సమావేశమునకు కాలినడకన వచ్చుటకు బదులు సిటీ బస్సులో వచ్చితిని. అంతియే! ఆసేతుశీతాచలము కాలినడకనే పర్యటించిన జంఘాలునకు 'సిటీ' బస్సులలో పయనించవలసిన అవసరమేమని ఆశ్చర్యపోవుచున్నారా? విషయ సంగ్రహణార్థినై పయనించితిని. ప్రజాసేవయే కర్తవ్యముగా గల మన రాష్ట్ర రవాణా సంస్థ వారి ప్రజాసేవను కన్నులార తిలకింపగోరి పయనించితిని.

నేను బస్సు నిలువ వలసిన స్థలము వద్ద బస్సుకై వేచియుండగనే, దాదాపు ఒక అరడజను బస్సులు, ఒక దానితో ఒకటి పోటీపడుచు, మా 'స్టాపు'నకు వందగజములు ముందుగనో, వెనుకగనో ఆగి, సాగిపోయినవి. పక్కనున్న ఒక ఆసామీని చూచి 'బస్సు స్టాపు' అచ్చటి కెప్పుడు మారినదని ప్రశ్నించితిని. అతడు నా తెలివి తక్కువ తనమునకు కాబోలు, నవ్వుకుని. R. T. C. వారికి 'స్టేజి ఫియరు' ఎక్కువనియు, బస్సులు ఎప్పుడును 'స్టేజి'కి వందగజములు ముందుగనో, వెనుకగనో ఆగుననియు, మనము పరిగెత్తి వానినందుకోవలయుననియు గీతోపదేశము చేసెను.

ఇంతలో మఱియొక బస్సు వచ్చి 'స్టేజి'కి వందగజముల దూరముగ నిలువబడినది. నేను పిక్కబలము కొలది పరుగుతీసి, గజమునందుకొని వ్రేలాడితిని. బస్సులోపల ఖాళీగయున్నను, 'పాదపీఠము' మాత్రము నిండుగనున్నది. 'పాదపీఠము' పై నిలువబడియున్న గిరజాల యువకుని ''నాయనా! ఖాళీగానున్నది కదా! లోనికి పోరాదా?'' అని అడిగితిని. అతడు తన మోచేతి పోటునొకదానిని నాకు ప్రసాదించి 'నీవే లోనికి పొమ్మని' ఉర్దూలో బదులు చెప్పెను. ఇంతే నాయనలారా! మీరు నిజజీవితమున కూడ నింతే! తమకంటె వెనుక చేరిన

వారు కళాశాలలను వీడి, విశ్వవిద్యాలయముల కెగబ్రాకినను, వీరు మట్టుకు తాము చదువుచున్న కళాశాలకు మహారాజ పోషకులుగా మిగిలిపోవుదురు. తమ కంటె వెనుక ఉద్యోగములలో చేరినవారు, చకచక మెట్లెక్కి తమపై అధికారు లయినను, వీరు తమ పాత సింహాసనముల నంటిపెట్టుకొనియే ఉందురు. ''ఎక్కడ వేసిన గొంగళి అక్కడే'' అను నానుడి వీరి కొరకు పుట్టినదే !

అంతలో వాహన నిర్వాహకుడు టిక్కెట్టు కొరకై వచ్చెను. నేనతని చేతిలో ఏబది పైసల నాణెము నొక దానినిడి, నా గమ్య స్థానమును చెప్పితిని. అతడు తిరుగ నా చేతిలో ఇరువది ఐదు పైసల నాణెమునిడి, చిరునవ్వొక దానిని చిలుకరించి పోబోయెను. అంతలో నేనతనిని 'టిక్కెట్టు' అడిగితిని. అతడు వెంటనే కోపోద్రిక్తుడై, ఎర్ర బారిన కండ్లతో నా వైపు తీక్షణముగ చూచి, తనలో ఏదియో గొణుగుకొనుచు, నా చేతిలోని ఇరువదియైదు పైసల నాణెమును తిరుగతీసుకొని, మరియొక పది పైసలిమ్మని యడిగి టిక్కెట్టును చేతిలో పెట్టి విసవిసలాడుచు, రుసరుసలాడుచు వెడలిపోయెను. క్షణము క్రితము 25 పైస లున్న టిక్కెట్టు క్షణములలో అరువది పైసల కెట్లు పెరిగినదో, ఎందుకు పెరిగినదో, నా కింకను అవగతము కాలేదు.

ఆహా ! ఏమి ప్రజాసేవ ? ఏమి ప్రజాభిమానము ! ఏమి వినయ, విధేయతలు ! ప్రజల ఆరోగ్యసౌభాగ్యముల యెడ ఎంత భక్తిశ్రద్ధలు ! ఏమి సమయపాలనము ! ఎంత నియమపాలనము !

కార్యాలయములలోనూ, ఇండ్లలోనూ మనము కూరుచుండి, కూరుచుండి, కాళ్ళు గుంట్లు పట్టుననియు, అట్టివారు పరుగెత్తుట ఆరోగ్యకరమనియు ఎరిగిన మన రవాణా సంస్థ వారు, ప్రజారోగ్యమే తమ భాగ్యముగా తలచి, బస్సులను నిలువ వలసిన స్థలమునకు ముందుగనో, వెనుకగనో నిలువ బెట్టి, ప్రజలను పరుగెత్తించి వారి కాయ రారోగ్యములు చేకూర్చుచున్నారు.

మన చిన్నతనములో మన మెప్పుడయిన బస్కీలు, దండెములు తీసితిమో, లేదోయని, బస్సుగజములను పట్టకు వ్రేలాడచేసి, మన చేత దండెములు తీయించుచున్నారు.

ప్రజలను తొందరగ తమ గమ్య స్థానము చేర్చునుద్దేశ్యముతో ''కర్మణ్యే వాధికారస్తే మాఫలేషు కదాచన'' అన్న భగవద్గీత శ్లోకము నాదర్శముగ చేసి

కాని, ఎవరెక్కినను, మానినను గమ్యస్థానము చేరుట తమ కర్తవ్యమని తలచి, జంటనగరములలోని నగరవాహనములన్నింటిని, బయలుదేరినది మొదలు, గమ్యస్థానము చేరువరకు ఆగకుండపోవు Express service లుగ మార్చి నారు. ఆహా ! ఏమి ఔదార్యము ! ప్రజలను గమ్యస్థానమునకు తొందరగ చేర్చవలెనని ఏమి దీక్ష ! ఈ దీక్షలో ఒకటి, రెండు ప్రాణములు పోవుట వారికి లెక్కలోనిది కాదు. ఒకటి రెండు ప్రమాదములు సంభవించుట వారు గణుతింప దగినదికాదు. మార్గ మధ్యమున ఎక్కవలసిన ప్రయాణికుల ఇబ్బందులు వారు తలంపదగినవికావు.

ప్రజాస్వామ్య దేశములో ప్రజలందరును తమ, తమ కాళ్ళపై నిలువబడ వలెనని వారి ఆశయము. తదాశయసిద్ధి కనుగుణముగా వారు బస్సులలో కూర్చొను వారి సంఖ్యను తగ్గించి, నిలువబడు వారి సంఖ్యను పెంచి, వారిని గంటల కొలది నిలువ బెట్టి, వారిలో సహనమును పెంచి ''భారత జాతి'' అత్యంత సహనమయిన జాతియని మరొకమారు ఋజువుచేయ యత్నించు చున్నది.

వారిది మర్కట కిశోర న్యాయము. 'బస్సు' పోవుచునే యుండును. దిగవలసినవారు దిగవలసినదే ! ఎక్కవలసిన వారు ఎక్కవలసినదే ! అంతియే గాని దిగవలసిన వారిని దింపుట, ఎక్కవలసిన ఎక్కించుకొనుట వారి కలవాటు లేని పని. ఎక్కించువాడును, దించువాడును అంతయూ ఆ పరమాత్మ డేననియు, తాము కేవలము నిమిత్త మాత్రుల మనియు వారి దృఢ విశ్వాసము.

నాయనలారా ! ఇట్టి సంస్థ మరే దేశమందయిన గలదా ! ఇన్ని చక్కని ఆశయములతో, ఇన్ని చక్కని ఆలోచనలతో, ఇంత అభిమానముతో ప్రజాసేవ చేయు సంస్థ మరేదయిన కలదా! లేదు. ముమ్మాటికీ లేదు. ఈ కీర్తి తెలుగు జాతిది. ఈ అదృష్టము తెలుగు మాతది. ఇట్టి ప్రజా సేవా పరాయణులను గన్న భారతమాత ధన్యచరిత.

నాయనలారా ! ఆలస్యముగ వచ్చినందులకు సంజాయిషీ నిచ్చుటతోనే పుణ్యకాల మంతయు గడచిపోయినది. పై వారము కాలినడకన బయలు దేరి, సకాలమునకు వచ్చి ఉపన్యాసమీయ గలను. ఈ సారికి క్షమింపుడు.

ఓం శాంతి శ్శాంతి శ్శాంతిః.

2 తెలుగు చలన చిత్రములు

జంఘాలశాస్త్రి ఇట్లుపన్యసించెను :

''నాయనలారా ! అది నగర నడిబొడ్డు ప్రాంతము. నేల ఈనినట్లు ఆ ప్రాంతమంతయు జన సముద్రముతో నిండిపోయినది. అది ఒక సినిమాహాలు నాయనలారా ! ఎండ కన్నెరుగని అసూర్యంపశ్యలు సహితము ఎండలో టిక్కెట్టు కొరకై క్యూలో నిలువబడి యున్నారు. అనేక మంది స్త్రీలు ఎడ పిల్లలతో, కడుపు పిల్లలతో, చేతి పిల్లలతో ఆ ప్రాంతమంతయు నిండియున్నారు. అంతేకాక మూడు కాళ్ళ ముదుసలులు, కళాశాల నెగవేసిన విద్యార్థులు, కార్యాలయముల నెగవేసిన ఉద్యోగస్థులు బిడ్డలను వదలిన తల్లులు, తల్లి దండ్రులకు తెలియకుండ బిడ్డలు ఇట్లు ఆ చిత్ర ప్రదర్శనశాల ఆవరణమంతయు స్త్రీ, బాల, వృద్ధ, యువకులతో నిండి క్రిక్కిరిసిపోయినది- ఎన్నడు పంచదార కయిన కిరసనాయిలు కయిన, సిటీ బస్సుకయిన క్యూలో నిలువబడని వీరు సినిమా టిక్కెట్టుకు మాత్రము క్యూలో నిలవబడి యున్నారు.

నాయనలారా! అదేదో తెలుగు సినిమాయట అందునా-'ఎ' సర్టిఫికేటున్న సినిమాయట. వహవ్వా! ఇక చెప్పవలసిన దేమున్నదీ? సువర్ణమునకు సుగంధ మబ్బినట్టు, ధనికునికి వదాన్యత అబ్బినట్టు, పెసరట్టునకు ఉప్మా జతపడినట్టు ఆవడలపై కొత్తిమీరెపుగారము దొరికినట్లు-తెలుగు సినిమాకు 'ఎ' సర్టిఫికేటు జత అయిన ఇక చెప్పవలసిన దేమున్నది? క్యూలోనే కురుక్షేత్రము, కౌంటరువద్ద బొబ్బిలి యుద్ధము.

నేనును విషయ సంగ్రహణార్థమై 'క్యూలో' చేరి బాహా బాహి, కచో కచి, ముష్టాముష్టి యుద్ధమొనర్చి, టిక్కెట్టు సంపాదించితిని-అంత కష్టపడి ఆ సినిమా కేల పోవలయునని అడుగుదురేమో! ముందుగనే వివరించితినికదా! విషయ సంగ్రహణార్థినై పోయితిని- తెరపై బొమ్మలను గాక, తెరముందు బొమ్మలను చూడపోయితిని.

మెల్లగ లోనికేగి ఒక స్థలమునందు నెమ్మదిగ కూర్చుంటిని ఇంతలో చిత్ర మారంభమయింది. పేర్లు చూపుట ఆగిపోగనే ఒక పదునారేండ్ల పడుచు పిల్ల, కళాశాల కేగుచు ఒక పార్కులోనికి తన మిత్ర బృందముతో చొరబడి పాట పాడుచు పరుగులు తీసినది స్నేహితురాండ్రు సహితము ఆమెతో గొంతు కలుపుచు పార్కంతయు పరుగెత్తిరి. కళాశాల కేగుచున్నవారు ఇట్లు 'పబ్లిక్ గార్డెన్'లో జొరబడి 'పబ్లిక్ న్యూసెన్సు' ఒనర్చుటకు కారణ మింతవరకును నా కవగతము కాలేదు. ఇంతలో ఓ చింపాజి (ఎక్కడినుండి వచ్చినదో తెలియదు) వారి రూపురేఖా విలాసములకు జడిసి కాబోలు వారిని వెంబడించినది. చెలికత్తె లందరును పారిపోయిరి. ఆ పడుచుపిల్ల మాత్రము పారిపోక అదే సమయము నకు అచ్చటికి వచ్చిన ఓ అరువదేండ్ల పడుచువానిని గట్టిగ కౌగిలించుకొన్నది. అతడామెను గట్టిగ ఒడిసిపట్టి ఆ కోతిని తరిమివేసెను. అంతటితో ఆగిన ఎంత బాగుండును? లేదు నాయనలారా! అంతలోనే వారిరువురిమధ్య 'ప్రేమ' అంకు రించినది. అది త్రుటి కాలములోనే మహమ్మారివలె, అంటువ్యాధివలె వారిరు వురిలోనూ వ్యాపించినది. ఆ ప్రేమ పారవశ్యములో ఆ నాయికా నాయకులు వేసిన గంతులు, తీసిన పరుగులు, చేసిన చేష్టలు, చూసిన చూపులు వహవ్వా! ఏమని చెప్పను? నాయనలారా! పబ్లికు గార్డెనులో మరల ఆరు సంవత్సరముల వరకు గడ్డి పరకయిన మొలవకుండ దొర్లినారు. తన మనుమరాలి వయస్సు కల కథానాయిక వెనుక పరుగెత్తలేక కాళ్ళ పీకుతోవచ్చిన దుఃఖమును దిగ మింగుకొనుటనుకు గుడ్ల నీరు గుక్కుకొనుచు చిరునవ్వులు చిందించిన ఆ కథా నాయకుని పాట్లు పగవానికయిన వద్దని పించినది.

అయ్యయ్యో ! నాయనలారా ! మనమును ప్రేమించుకొనుచున్నామే ! పెండ్లిండ్లు చేసికొనుచున్నామే? పిల్లలను కనుచున్నామే! మన మెన్నడయిన ఇట్లు ప్రవర్తించితిమా? ఇట్లు పార్కులంటబడి దొర్లితిమా! ఇట్లు కాళ్లు పీకు నట్లు పరుగులు తీసితిమా! మన కెవ్వరికి లేని పోయేకాలము ఈ కథా నాయ కునకెందుకు-అయ్యయ్యో! బురదలో పందియైన ఇట్లు పొర్లదే? బూడిదలో గాడిద యైన ఇట్లు దొర్లదే? మరి మన నాయికా నాయకుల ఈ ప్రణయ జ్వర మునకు, పైశాచిక ప్రేమకు కారణమేమయి ఉండును? అని నాలో నేననుకొను చుండగనే రంగము మారినది.

అది కథా నాయిక ఇల్లు కథానాయిక తల్లి కుమార్తెతో ఈ పెళ్ళి జరుగుటకు వీలులేదనియు, తానీ వివాహమునకెంతమాత్రము అంగీకరించననియు కోపముతో గదిమి కథానాయిక నొక గదిలో పెట్టి గడియవేసెను. అప్పటి వరకు బాగుగనేయున్న కథానాయిక ఒక్కసారిగా విరహిణి అయిపోయినది-ఆ విరహములో ఆమె చేసిన చేష్టలు చూడవలసినదే కాని వర్ణింపనలవి కాదు. అట్లు విరహోత్కంఠిత అయి, వర్షాకాల మేఘమువలె ముంచుకొచ్చిన గ్లిసరినోద్భూత అశ్రువుల్ని రాలుస్తూ, అంత ఏడుపులోనూ లయ తప్పకుండా విరహ గీతాన్ని పాడిందా ప్రణయ వల్లరి. ఇటు ఈమె పట్టు పానుపుమీద, అటు అతడు పచ్చిక పానుపుమీద కార్చిన కన్నీరు ప్రేక్షకులను ఆనంద సాగరములో ముంచెత్తినది.

తరువాత 'కథ'తో సంబంధములేని ఒక హాస్య జంట హాస్యం పేర కొన్ని పెడర్థాలు వచ్చే మాటలను వాగి రంగమునుండి నిష్క్రమించినది. వారు ఎందుకు ప్రవేశించిరో వారికే తెలియనపుడు మనకెట్లు తెలియును?

తరువాత రంగము ప్రతినాయకుడు నైట్ క్లబ్బులో-

అంతవరకూ ఆ సీనుకోసమే ఎదురు చూచుచున్న వారివలె ప్రేక్షకులంతట ఒకమారు వళ్లు విరచుకొని తమ తమ కుర్చీలలో సర్దుకుని కూర్చొనిరి. ఇంతలో రంగముమీదికి ఓ నాట్యకత్తె ప్రవేసించినది-శివశివా! ఏమని చెప్పను నాయనలారా! అమె మొలకు జానెడు గుడ్డ మాత్రమే యున్నది. పైన చనుకట్టు పైనున్నది. అంతే. మిగిలిన శరీరము మీద చంద్రుని కిమ్మటకయిన ఒక నూలు పోగులేదు- ఆమె ''పుట్టినపుడు బట్ట కట్టలేదు- పోయేటప్పుడు మరి వెంటరాదు - నడుమ బట్ట ఎందు'' కంటూ. ఒళ్ళంతా విరచుకొని జుట్టు విరబోసుకొని, కల్లు తాగిన కోతివలె, చెరకు తిన్న ఎలుగు బంటివలె, మహంకాళి జాతరలో పోతేరమ్మవలె, తోకతీసిన పేక జువ్వవలె, ఎగిరి, గెంతి గెంతి, నాట్యము చేసినది హాలులోని జనము సంగతి వర్ణింప నా తరమా ! సిగిరెట్టు నోటిలో పెట్టి వెలిగించుకోవలెనని మరిచిపోయి కొందరట్లే చూచుచున్నారు. చేతిలో సగము త్రాగిన కోకాకోలాను అట్లే ఉంచి కొందరు నోరుతెరచి చూచుచున్నారు. వృద్ధులు కండ్లజోడు సవరించుకొని మరీ చూచుచున్నారు. వితంతువులు ముసుగులు సవ

రించుకొనుచు చూచుచున్నారు. కొందరు యువకులు వెర్రి చూపులుచూచుచున్నారు. కొందరు తల్లులు తమ పిల్లలకు పాలు కుడుపుట ఆపి మరీ చూచుచున్నారు. ''దీని మొగము మండ- చూచునదేమున్నదని'' కొందరు క్రీగంట చూచు చున్నారు. నా పక్కన ఉన్న ఓ బట్ట తలాయన ఇంకను ముందుకు వంగినచో బాగ కనుపడునని ఎంచి కాబోలు తలను ముందుకు వంచగా ఎదురుగా నున్న కుర్చీ అతని తలకు తగిలి బొప్పికట్టినది. అతడు అంత మంచి తరుణములో హాలు విడచుట ఇష్టములేకున్నను చిందుచున్న రక్తము నా పుటకై కార్యము గదిపీడి వెళ్ళిన గర్భాదానపు పెండ్లి కొడుకువలె బాధ పడుచు బయటకు పోయెను.

తరువాతి రంగమున కథా నాయిక రహస్య స్థలమునకు చేరినది. అయితే అంతకు ముందే ఆమె పై కన్నువేసిన ప్రతి నాయకుడు తాతగారు పోయి నారను దొంగ టెలిగ్రాము సృష్టించి కథానాయకుని తాత గారింటికి పంపివైచి రహస్య సంకేతస్థలమునకు తాను చేరెను- కథానాయకి ఇతని తృణీకరించు టయు, ఇతడామెను బలాత్కరించుటయు కూడ తృటిలో జరిగి పోయినది.

రేపు సీనన్న ఇట్లుండవలెనని ఒక బలాత్కార రంగ ప్రవీణుడు ప్రశంసించినాడు.

పీని మొగము మండ- 'ఏ' 'సర్టిఫికేటని ఎడ్వర్టయిజుచేసి కనీసము రెండు నిముషములయిన 'రేపు సీను' చూపలేదని ఒక ప్రేక్షక మహాశయుడు అసంతృప్తిని వెలిబుచ్చినాడు.

వహవ్వ! వారిరువురు ఆ సీనులో నటించలేదు, నిజముగ జీవించిరి అని మరో సినీరంగ ప్రఖ్యాత వ్యాఖ్యాత, వ్యాఖ్యానించెను.

అయ్యయ్యో! మానభంగమును చూచి ప్రేక్షకుడు కుమిలి పోవలయునే! జాలిపడవలయునే! అవమానముతో, సిగ్గుతో తలదించుకోవలయునే, అంతియే కాని, మరల మరల చూడాలనిపించునట్లు చిత్రీకరించుటలా? అంగాంగ ప్రదర్శ నములా! 'ఎ' సర్టిఫికెటులా' ఉత్తమమయిన రేపు సీను చిత్రీకరించి నందులకు అవార్డులా! వహవ్వా! తెలుగు సీను చిత్ర దర్శకా! నీకివే నా జోహార్లు!

తరువాతది కోర్టుసీను. ప్రాసిక్యూషను లాయరు తనవాదనను బలపరచుటకు గాను ''ఫ్లాష్ బ్యాక్''లో ఓ ''రేపు సీను''ను చూపించినాడు. డిఫెన్సు లాయరు కూడ తక్కువ తినలేదు. అతను కూడ జనరంజకముగా ''ఫ్లాష్ బ్యాక్''లో మరొక ''రేప్ సీను''ను చూపించినాడు.

ఇట్లు వాది ప్రతి వాదు లిద్దరు కూడ రెండు ''రేప్‌సీన్ల''ను కోర్టు వారికి వినిపించి ప్రేక్షకులకు ''ఫ్లాష్ బ్యాక్''లో చూపించి వాద ప్రతివాదములను ముగించి కూర్చుండిరి. అంతట న్యాయమూర్తి లేచి నిలువబడెను. ఇతడు కూడ తన తీర్పును ఫ్లాష్ బ్యాక్‌లో మరో ''రేప్ సీను''తో చెప్పును గాబోలునని భయపడితిని కాని, యతడు మాత్రము అట్లు చేయక ప్రతినాయకునికి శిక్ష విధించి నాకు కొంత ఊరట కలిగించెను. తరువాత నాయకీ నాయకులు వివాహము జరిగినది. సినిమా మధ్యలో పరమపదించిన కథానాయిక తల్లి కూడ వివాహమునకు హాజరయి ప్రేక్షకుల కానందము చేకూర్చినది. ఇంతటితో సినిమా ముగిసినది.

నాయనలారా! చిత్రాలు తీయుటలో ఇంత అనుభవము, ఇంత నైపుణ్యము, ఇంతమంది కళాకారులు, ఇంతమంది నటీనటులు, ఇన్ని రకముల పరికరములు, ఇంత సాంకేతిక పరిజ్ఞానము, ఇంత సాధన సంపత్తి, ఇంత ప్రోత్సాహము లేని రోజులలో తీసిన పాత చిత్రముల నెన్నడయిన చూచితిరా? నాయనలారా! అది ఒక్కొక్కటి ఒక్కొక్క కళాఖండము. చక్కని సన్నివేశములతో వీనుల విందగు సంగీతముతో ఆనాటి చిత్రములు ప్రేక్షకలోకము నీనాడు కూడ అలరించుచున్నవి కదా!

మరిప్పుడు పెరిగిన సాంకేతిక విజ్ఞానముతో, అనుభవముతో, నైపుణ్యముతో మనము తీయుచున్న చిత్రము లెట్లున్నవి? ''సెక్సు'', ''క్రైమ్''ల వలలో చేపలవలె గిలగిలాడుచున్నవి గుడుగుడు గుంజములాడుచున్నవి. వహ్వా! కారులా! షికారులా! ప్రేమలా! పెండ్లిండ్లా! కేబరేలా! క్లబ్బు డాన్సులా! విరహములా! వేదనములా! మధుపానములా! అధర పానములా! పార్కులా! పర్వత శిఖరములా! ముద్దులాటలా! గుద్దులాటలా 'ఎ' సర్టిఫికేట్లా! అంగాంగ ప్రదర్శనములా! మీ కింత కంటె మంచి కథా వస్తువేదియు దొరకలేదా!

అయ్యయ్యో!మనస్సున్న మార్గముండదా నాయనలారా! మన దేశములో కథలకు కరువా? ఏ వ్యక్తి జీవితము తీసుకున్ననూ కథేకదా !

ఎండనక, వానక, రేయనక, పగలనక, రెక్కలు ముక్కలు చేసికొని తాము పస్తుండి దేశమున కన్నము పెట్టుచున్న రైతు బిడ్డ లెందరు లేరు ?

రోజంతా శ్రమించిననో ఆర్దాకలితో అలమటించే కూలీ లెందరు లేరు?

అంగ వైకల్యముతో బాధపడుచూ జీవన పోరాటాన్ని సాగిస్తున్న బిచ్చ గాళ్ళెందరు లేరు ?

పొట్టకోసం మానాన్ని అమ్ముకుని, రాత్రివేళకి మోము మీదికి ముసి ముసి నవ్వులు తెచ్చి అమ్ముకొని జీవిస్తున్న అనాథ లెందరులేరు ?

సమాజపు కట్టుబాట్లకు బలయి, మన సొకనిమీద మనువు మరొకరితో గడిపే అభాగ్యులెంతమంది లేరు !

ఇవన్నియు కథా వస్తువులు కావా !

నాయనలారా ! ఇప్పటికయినను ఈ "ఫార్ములా" చిత్రాలను తీసి, దేశాన్ని, దేశానికి వెన్నెముకవంటి యువతరాన్ని పాడు చేయకుడు - వారి బల హీనతను రెచ్చగొట్టి డబ్బు గుంజకుడు. వారిని పెడత్రోవ బట్టించకుడు. దేశ భక్తి, ప్రజా సేవ, నిస్వార్థత, సత్ప్రవర్తనము వంటి వాటిని ప్రబోధించు ఉత్తమచిత్రాలను తీయుడు. మీకు మీరు పేరు తెచ్చికొనుడు, దేశానికి తెలుగు జాతికి పేరు తెండు-శలవ్.

ఓం శాంతి శ్శాంతి శ్శాంతిః.

తుఫాను కవితల పోటీలు

జంఘాల శాస్త్రి ఇట్లు ప్రసంగించెను:

నాయనలారా ! నగరములో ఏదో ఒక సాహిత్య సంస్థ, సభ ఏర్పాటు చేసినదని తెలిసి అక్కడికి పోయితిని. సమావేశ మారుగంటల కారంభమగునని వార్తా పత్రికలలో చదివి ఐదు నిమిషములు ముందుగనే సభాభవనమును చేరితిని. కాని ఆశ్చర్యము, నాయనలారా ! సభాస్థలి అంతయు నిర్జనముగా నున్నది. ఎత్తుగానున్న వేదిక పయి మాత్రము ఇద్దరు వ్యక్తులు కూర్చొని ఏదియో చర్చించుకొనుచున్నారు. కార్యక్రమము రద్దయినదేమో అని యోచించుకొనుచు నెమ్మదిగ వారిని సమీపించి సమావేశమును గూర్చి విచారించితిని.

వారు వెంటనే దిగ్గునలేచి పసిపిల్లవాడు తల్లిని కనినంత ఆత్రముతో, జవరాలు ప్రియునికన్న అభిమానముతో, సమావేశమున్నదనియు, ముఖ్యమయిన వక్తలింకనూ రానందున వేచియున్నారమనియు తెల్పి, ప్రథమ శ్రోతనయిన నన్ను ఎట్లు గౌరవించవలెనో తెలియక తబ్బిబ్బుపడిరి.

ఇంతలో మరికొంతమంది యువకార్యకర్తలు రంగములో ప్రవేశించి సమావేశ స్థలమంతటను పరపబడిన కుర్చీలు బడబడలాడించుచు పేర్చుట ఆరంభించిరి.

''పూల దండల నార్డరిచ్చిన రాస్కెలు ఎవడురా ? శవముపై వేయుట కర్హముగా నున్నవి'' అని ఓ కార్యకర్త గావుకేక వేసినాడు.

''ప్రార్థన'' నాకీయని యెడల నా సహకార్యదర్శి పదవికి రాజీనామా నిత్తునని మరొకడు బెదిరించుచున్నాడు.

సమావేశ సమయము మించినను, కార్యదర్శి ముండకొడుకేల రాలేదని మరొకడు ప్రక్కవానితో గొణుగుచున్నాడు.

సభాధ్యక్షుని మెడలో పూలదండను నేనలంకరింతునన్న, నేనలంకరింతునని ఇరువురు సభ్యులు కోడిపుంజులవలె దెబ్బలాడుటకు సిద్ధమగుచుండిరి. వేరొకడు వారిని విడిపించి దూరముగ తీసుకొనిపోయెను.

''నేను దండ వేయునపుడు ఫోటో తీయించవలె''నని ఒకడు మరో కార్యకర్తను నిర్దేశించుచున్నాడు.

ఈసారి ''సావనీరు''లో నా ఫోటో లేకున్న,మీకార్యవర్గముపై అవిశ్వాస తీర్మానము తప్పదని మరొకడు అదిరించు చున్నాడు.

స్త్రీల ద్వారము వద్ద నేనుండెదనంటే నేనుండెదనని ఇరువురు స్త్రీ సేవా పరాయణులు దెబ్బలాడుకొనిరి. ఒకని చొక్కా చిరిగినది-ఒకని చొక్కా బొత్తములూడి క్రింద పడినవి. ఇంతలో ఆ సంస్థ కార్యదర్శి కాబోలు అచ్చటికి వచ్చి, వారిరువురిని కాదని వేరొకరిని అచ్చట ఉంచి వారిరువురిని లోనికి పొమ్మని పంపివేసెను.

అప్పటివరకు మైకు సెట్టును సర్దిన విద్యుద్విద్వాంసుడు ''మాయదారి చిన్నోడు'' అను రికార్డును పెట్టి సంగీత పారవశ్యములో మునిగితేలుచున్నాడు.

వడ్రంగి కాబోలు- వేదికపై కవసరమగు కుర్చీ కాలి నొకదానిని అతుకుచు దక్కుదక్కు మనిపించుచున్నాడు.

ఆ ప్రెస్సు ముండకొడుకు అవిష్కరణ సమయమునకు పుస్తకమిచ్చునట్లు లేదని ఒక కార్యకర్త వేరొకనితో పలుకుచున్నాడు.

ఇట్లు సమావేశ అరంభ సమయమునకు సాహిత్య సభారంగమంతయు కురుక్షేత్ర రణరంగము వలె కోళ్ళిల్లుచున్నది.

దాదాపు ఒక గంట ఆలస్యముగా సభ అరంభమయినది. అపుడా సంస్థ అధ్యక్షుడు లేచి నిలువబడి, గొంతును, కళ్ళజోడును, ఎదురుగా నున్న మైకును, తన భుజముపైనున్న ఉత్తరీయమును, అలవాటులేక ధరించిన పంచను, సవరించుకొనుచు ఇట్లు ప్రసంగించెను—

''సోదర సోదరీమణులారా ! ఈ నాడెంతో సుదినము. మా సంస్థ వార్షికోత్సవ సందర్భముగా గత నవంబరులో అంధ్రప్రాంతమునందు వచ్చిన

'తుఫాను' గూర్చి కవితల పోటీలని నిర్వహించినామని తెలియజేయుటకు చాలా సంతోషించుచున్నాము- దేశములో వివిధ ప్రాంతములనుండి అనేకమంది యువ కవులు ఈ పోటీలో పాల్గొన్నారు. అయితే అందులోనుండి ఉత్తమంగా ఎన్నికయిన కొన్ని కవితలను మాత్రమే మేము పుస్తక రూపముగా వెలువరించ గలిగాము- ఉత్తమంగా ఎన్నికయిన ప్రథమ, ద్వితీయ, తృతీయ బహుమతి గ్రహీతలకు నగదు బహుమానములను కూడ అందజేయడం జరిగింది. ఇపుడు ఇందులో ప్రచురితమయిన తమ తమ రచనలను ఆయా యువకవులు చదివి వినిపిస్తారు. విని ఆనందించండి. వారిని ప్రోత్సహించండి..." అని కూర్చొనెను.

అటు తరవాత ఒకరి తరువాత మరొకరుగా ఆ యువకవులు తమ చేతి కందించిన పుష్పగుచ్ఛముల నాఘ్రాణించుచు విలాసముగా తుఫాను గురించి తామూహించిన దాన్ని అంత్యప్రాసలు తప్పకుండ విరిచి చదివి, చదివినదే మరో మారు చదివి చప్పట్లు కొట్టించుకొనిరి. శబాష్ అనిపించుకొనిరి. ఆ సభలో శ్రోతలకంటే కవులే ఎక్కువగా ఉన్నారని వేరే చెప్పనవసరము లేదుకదా!

అటు తర్వాత పై అట్టతో మధ్య తెల్ల కాగితములతో, సభాధ్యక్షుడు ఆ కవితా సంకలనము నావిష్కరించి ఇట్లు ప్రసంగించెను—

"సోదర సోదరీమణులారా! నాకు సాహిత్యరంగములో ఎక్కువ ప్రవేశము లేకున్నను, ఈ గ్రంథావిష్కరణమునకు కార్యకర్తలు నన్నే ఎన్ను కొన్నందులకు వారికి నా కృతజ్ఞతలు- ఈ సాహిత్య సంస్థ చాల మంచిపని చేయుచున్నది-యువ కవులకు ప్రోత్సాహ మిచ్చుచున్నది. ఇటువంటి కవితా సంకలనాలు వెలువడటం నిజంగా దేశానికి అదృష్టం. ఇటువంటి కవితా సంకల నాలను ఇకపై కూడా ఇతోధికంగా ప్రచురించి ఈ సంస్థ మరింతమంది యువ కవులను ప్రోత్సహించాలని ఆశిస్తూ ముగిస్తున్నాము. శలవ్" అని కూర్చుండెను.

అంత నేను లేచి, అధ్యక్షుల వారనుమతించిన నాలుగు ముక్కలు మనవి చేసికొందునని పలికితిని—- సభాధ్యక్షుడు అనుమతించ వలెనా వద్దా అని తట పటాయించుచుండగనే వెనుకనుండి కొందరు శ్రోతలు "జంఘాలశాస్త్రి ప్రసంగించవలె"నని కేకలు వేసిరి. సభాధ్యక్షుని అనుమతితో నేనిట్లు ప్రసంగించితిని:

"హరహర మహాదేవ. శంభో శంకర-శాంతం-పాపం-శాంతం- పాపం- నాయనలారా! ఇదేమి విపరీతము-తుఫానుపై కవితల పోటీలా? అందులో

ఉత్తమ కవితలకు బహుమానములా ! అయ్యయ్యో ! నాయనలారా ! వివాహము వంటి శుభ కార్యములలో పంచరత్నములు చదువుట వింటిని. ఉగాది, దీపావళి, దసరా వంటి పండగలకు కవి సమ్మేళనము నిర్వహించుట, కవితా పోటీలనో, కథలపోటీలనో నిర్వహించుట ఎరుగుదును. కాని ఇదేమి ? ఉప్పెనపై కవితల పోటీలా ! వహవ్వ ! తద్దినమునాడు తేటగీతాలాపములా ! అంతిమ ఘడియంలో ఆటవెలదులా!నాయనలారా! ఇంతకంటె మీకు నిర్వహించుటకువేరే కార్యక్రమము దొరకలేదా? లేనిచో పోనిండు. కార్యక్రమములు చేయులేదని ఎవదేప్పుచున్నాడు! అయ్యయ్యో ! అశ్రుతర్పణము చేయవలసిన సమయమే! ఆదుకోవలసినసమ యమే! కాని ఆశు కవిత్వమునకు ఆదరించవలసిన సమయమే ! సమయమా! నాయనలారా ? అర్ధరాత్రి జరిగిన బీభత్సములో దిక్కుతోచక, దారి తెన్ను తెలియక, తల్లనక, పిల్లనక, అన్నయనక, తమ్ముడనక, భర్తయనక, భార్యయనక, ఎవరికి వారు భయవిహ్వలులై, చెదరిపోయి, భీకరము, అనూహ్యము, అద్వితీయము అయిన ఉప్పెనలో చిక్కుకొని, ప్రాణములు వదలిగ వేలాది సోదర సోదరీమణులకు ఇదా మనము ఘటించవలసిన శ్రద్ధాంజలి ?

వారి ఆత్మశాంతికి ఒక్క కన్నీటి బొట్టు విడువరాదా! వారి ఆత్మలకు శాంతి చేకూరునే? అంతియేకాని, ఈ కవితా సంకలన మెందులకు? అయ్యయ్యో ఎంత దండుగమారి పని చేసితిరి? ఈ పుస్తకము అచ్చువేయుటకగు ఖర్చు బహుమతుల నందజేయుటకగు ఖర్చును ఉప్పెనలొ సమస్తము కోల్పోయి బికారులవలె, జీవచ్ఛములవలె ఇంకను బ్రతికియున్న వరదబాధితులకు సహాయముగ అందజేయుట మంచిది కదా! ఈ కవిత్వము నతనేమి చేసుకొనును? కడుపు నిండునా? కాలు నిండునా? కనీస పక్షము అనందమునుకూడ ఈయజాలకున్నది కదా !

కనీసము పది శవములు దహనము చేయుట కవసరమగు వంట చెరకు నయిన అందచేసినచో పుణ్యము మాట ఎటులున్నను, అనాధ ప్రేత సంస్కార ఫలమయినన్ దక్కెడికదా !

ఏమియు చేయకుండ నోరు మూసికొనియున్నను సంతోషమే కాని ఇట్లు కవితల పోటీలు నిర్వహించి పుస్తకముల నచ్చొత్తించినందువలన ప్రయోజన మేమి?దేశమునకు కాగితపు కరువు, పఠితలకు తలబరువు తప్పించి-

యువకవులారా! మీకు చెప్పవలసినది కొంత యున్నది- నాయనలారా! క్రౌంచ మిధున వియోగముతో వాల్మీకి హృదయమున జాలువారిన జాలియే మహా కావ్యరూపము ధరించినది కాదా! కవి సంఘటనను చూచి చలించవలెను- హృదయము కరుగవలెను-కవిత్వము జాలు వారవలెను- అంతియేకాని,సముద్ర మట్టమునకు పదిహేనువందల అడుగున కూర్చుండి, రాత్రి సుష్టుగా భోజనము చేసి, ఎటుల వ్రాసిన బహుమతి లభించునా యని ఆలోచించుచు, యతిప్రాసలకై వెదకుకొనుచు, అంత్యప్రాసలకై ఆరాటపడుచు, ఎన్నడుచూడని సముద్రమును గూర్చియు, వినని ఉప్పెనను గూర్చియు, కనని భీభత్సమును గూర్చియు కవిత లల్లుటా? వారిధన, మాన, ప్రాణములకంటెమీ బహుమానము పోవునను బాధయే మీకెక్కువ కదా! అట్టి మీ కవిత్వ మెటులుండును? అదీకాక నాయనలారా! కొంపలు కాలుచున్నప్పుడు కాలుచున్నకొంప కాలుచున్నట్లే వర్ణింతునన్న కవిని కాలుచేతులుకట్టి అ మంటలలో పడవేయుదువా? లేక సమ్మానింతువా?

అయ్యయ్యో? ఈ కవిత్వము వ్రాయుటకు పడిన శ్రమలో వెయ్యోవ వంతయిన,దివిసీమలోని శవ దహనమునకో,కూలిన ఇళ్ళను పునర్నిర్మించుటకో, కష్టములలోఉన్న వారి కన్నీళ్ళను తుడుచుటకో ఉపయోగించిన బాగుండెడిది కదా! దేశసేవ చేసినవారగుదురు. దేశ ప్రజలు సంతోషించెదరు. భారతమాత సంతోషించును.

నాయనలారా! ఇప్పటికయినను మించిపోయినది లేదు. ఈ కవితా సంకలనము నమ్మగా వచ్చిన సొమ్మును వరద బాధితులకు విరాళముగా నిండు. ఎవరూ కొనరని నమ్మకమున్న ఎడల అనాధ శవములపై వేసి నిప్పుపెట్టుడు. బంగారమునకు కాల్పుతో వన్నె వచ్చినట్లు ఈ దహన సంస్కారముతో మీ కవిత్వమునకు, ఈ సాహిత్య సంస్థకు మెరుగువచ్చును. ఇటులంటినని బాధపడకుడు. ఇప్పటికే చాల చెప్పితిని. శలవ్—

ఓం శాంతి శ్శాంతి శ్శాంతిః.

కళాశాల వార్షికోపన్యాసము

జంఘాలశాస్త్రి యిట్లు ప్రసంగించెను :

''నాయనలారా ! కొద్ది రోజుల క్రిందట నన్నొక కళాశాల వార్షికోత్సవమున కాహ్వానించి ఏదయిన విషయమును గూర్చి ప్రసంగించవలసినదిగా కోరిరి. అప్పుడు నేనిట్లు ప్రసంగించితిని.

నాయనలారా! మీ కళాశాల వార్షికోత్సవమునకు నన్నాహ్వానించినందులకు సంతోషము. మీరు ఏదయిన విషయమును గూర్చి ప్రసంగించుమని నన్ను కోరియున్నారు గదా ! మీ గురించియే ప్రసంగించెదను. నాయనలారా ! మీరేమి సామాన్యులా ! భావి భారత పౌరులు. భవిష్యన్నేతలు. దేశభవిష్యద్విధాతలు. దేశమునకు వెన్నెముక వంటివారు. ఆహా ! ఏమి వినయ విధేయతలు ! ఏమి ఋజువర్తనము ! ఏమి దేశభక్తి! ఏమి త్యాగనిరతి ! ఏమి విద్యాభిమానము ! గురువుల యెడల ఏమి గౌరవము ! తలిదండ్రుల యెడ ఏమి భక్తి శ్రద్ధలు ! మీరు కాలిడినచోట మేము తలనిడుటకు కూడ తగము కదా !

ముందు మీ వేషధారణమును గూర్చి రవంత చెప్పెదను. నాయనలారా! అదేమి? మీ తలలపై గొర్రెబొచ్చంత జుట్టులేమి? గాలిఅయిన చొరకుండ చెవులపై నుండి ఆ చెంపలేమి? ఆ 'చింపాంజీ' వేషములేమి? ఆ కొండముచ్చు రూపములేమి? నాయనలారా ! మీరందరును విద్యార్థులు కదా ! మీ ఉపాధ్యాయులు చెప్పు పాఠములను శ్రద్ధతో ఆలకించవలసినవారు కదా! మరి గాలి అయిన చొరకుండ చెవులపై ఆ చెంపలేమి? మీ గురువులు చెప్పినది మీ కెట్లు వినబడును? గురువులు చెప్పిన దానిని పెడచెవిని పెట్టుట ధర్మమా !

అదేమి? మీ కేశములు తైలసంస్కార విహీనములై చీకినతాటి పండ్లవలె, ఈత రుప్పలవలె కనబడుచున్నవి. శభాష్ ! తలకు నూనె రాసుకొనుట అనాగరికమని మానినేసినారా! మనము చదువునప్పుడు మన మెదడు వేడెక్కును కదా! దానిని చల్లార్చుటకు ప్రతి నిత్యము శీతోదక స్నానము, తైల సంస్కారము చేయనక్కరలేదా ! మీరందరును విజ్ఞానశాస్త్రమును అంతో, ఇంతో చదువుకొన్న

వారేకదా ! ఇట్లు ఫ్యాషన్లను పోయి తలను గచ్చపొదను చేసికొందురా ! మెద
దును పాడుచేసి కొందురా ! విజ్ఞులయినవారు చేయవలసిన పనియేనా యిది.

అదేమి? మీ పంట్లముల కాళ్ళంత వదులుగ నున్నవి? ('ఎలిఫెంట్ లెగ్స్' అని సభలో కేకలు). ఏ బోదకాలివాడో తనకనువుగ కుట్టించికొనిన ఈ 'ఎలిఫెంట్ లెగ్' పంట్లములు మీకెందులకు ? మీకు డబ్బు దండగ, దేశమునకు గుడ్డ దండుగ, దర్జీవానికి పని దండుగ, బట్టలవ్యాపారికి పండగ.

ఇకమీ కేశసంపదను సంరక్షించుకొనుటకు మీరు పడు పాట్లు పగవాని కయిన వద్దనిపించును కదా ! ముళ్ళకుంచెలచే పీకించుకొనుచున్నారు, విద్యుత్ బ్లోయర్లచే ఊదించుకొనుచున్నారు. గుడ్లనీరు గ్రుక్కుకొనుచు, ఎప్పుడు లేచి పోవుదుమా అని ముళ్ళమీద కూర్చున్న వారివలె కూర్చొనుచున్నారు. ఇంత చేసినను జుట్టు సరిగా ఉంగరములు తిరుగలేదని మీ సణుగుడులు, చేతుల నొప్పిచే వారి గొణుగుడులు మామూలే కదా !

అదేమి నాయనలారా ! మీలో కొందరి మూతులపై మీసములు క్రిందకు దిగి, సాగర సంగమమువలె గడ్డములో కలిసిపోయినవి. ఈ దిగ బెరుగుడు మీసములు, అరగొరుగుడు గడ్డములు కూడ ఫ్యాషనేనా ? వహ్వా ? గంట పంట్లములా ! మెడలో పట్టు పలుపులా ! నడుమునకు నాలుగు వేళ్ళ వెడల్పు పటకాలా ! ఎత్తు మడమల బూట్సులా ! నెత్తిపై గొంగళి దొంతరంత జుట్టా ! చేతిలో సిగరెట్టా ! ఈ వేషములలో మీరు దొరల మయితిమని భ్రమించుచున్నారు గాబోలు. కాని మీ కటు విదేశీ రూపు రాక, ఇటు స్వదేశీరూపు పోయి, రెంటికి చెడ్డ రేవడులగుచున్నారు. జాగ్రత్త.

ఇక మీ చదువులను గూర్చి రవంత చెప్పెదను. నాయనలారా ! మేము చదువుకున్న రోజులలో ఇన్ని కళాశాల లెక్కడివి ? ఇన్ని పాఠశాలలెక్కడివి ? పాఠశాలకు పోయి వచ్చుటకు రోజుకు పది, పన్నెండు మైళ్ళు నడువవలసి వచ్చెడిది. విద్యుద్దీపములు లేవు గ్రంథాలయములు లేవు. 'బుక్ బ్యాంకులు' లేవు. 'స్కాలర్ షిప్'లు లేవు. 'స్టయిఫండ్సు' లేవు. కళాశాలలకు సరయన భవనములు లేవు. కూర్చుండుటకు సరిఅయిన బెంచీలు లేవు. చదువుకొమ్మని సలహా యిచ్చువాడు లేడు. చదువు చెప్పువాడు లేడు. కాని ఆనాడు వీధి దీపముల వద్ద చదువుకొని, పైకి వచ్చిన మేధావు లనేకులున్నారు. కాని. నేడో ! వీధికొక కళాశాల వెలసినది. సందుకొక పాఠశాల వెలసినది. అయిననేమి లాభము ?

రాసియే పెరిగినదిగాని వాసి పెరుగలేదు. అక్కడ మీ తల్లిదండ్రులు పస్తు లుండి, పుస్తె, పూస, పొలము, పుట్ర అమ్మి, "మా బాబు చదువుకొని వృద్ధి లోనికి వచ్చును. మాకింత కూడు పెట్టును" అని డబ్బులు పంపుచుండ, మీరు ఇక్కడ వీధుల వెంట షికారులా! సినిమాలా! బారులా! చీరులా! అమ్మాయిల నల్లరి పెట్టుటలా! యూనియన్ ఎన్నికలకై పోటీలా! కత్తులతో పొడుచుకొనుటలా! కర్రలతో మోదుకొనుటలా! సైకిలు చైనులతో బాదుకొనుటలా, అయ్యయ్యో! వారి ఆశలను నిరాశలను చేయుచున్నారే! వారి బ్రతుకులను బద్దలు చేయుచున్నారే. వారి డబ్బును బూడిదలో పోసిన పన్నీరు చేయుచున్నారే! వారి త్యాగనిరతిని అడవిని కాచిన వెన్నెల చేయుచున్నారే! మీ బ్రతుకులను 'ఎడారి' చేసికొనుచున్నారే! దేశ భవిష్యత్తు నంధకారములో ముంచుచున్నారే! జాతి ప్రగతికి ఆనకట్టలై నిలుచుచున్నారే! ఇది విజ్ఞులు చేయదగిన పనియేనా ?

ఇక మీ 'దేశభక్తి'ని గూర్చి రవంత చెప్పెదను. 'భక్తి'యే లేనప్పుడు ఇక 'దేశభక్తి' ఎక్కడిది? మీ భక్తి అంతయు సినీనటులపైన. అభిమానమంతయు సినీతారలపైన. ఆవేశమంతయు ఆర్.టి.సి. బస్సులపైన. అధికారమంతయు అలగా జనముపైన. అభినివేశమంతయు కాపీలను, వలదన్న ఉపాధ్యాయులను కొట్టుటలో. ఇది స్థూలముగ మీ చరిత్ర. (ఇట్టివానిని పిలిచిన ప్రిన్సిపాల్‌ను తన్నవలెవని సభలో కేక. మేమెట్లున్నను నీనికేలయని మరియొక్క కేక.)

నాయనా! ఏమి నీ వనుచున్నది? మేమెట్లున్న నీకేలననియా? నేను మీరు చెడిపోవుదురని బాధ పడుటలేదు. రేపు మీరు ఇంజనీర్లయి డాములు కూల ద్రోయుదురని మా భయము. డాక్టర్లయి 'టాన్సిల్స్'ను కోయబోయి మా గొంతుకలను కోయుదురని మా బెంగ. ఉపాధ్యాయులయి, రానున్న తరములను కూడ పాడుచేయుదురని మా బాధ. గుమాస్తాలయి, ఫైళ్ళలో నిదురపోవుదురని మా ఆరాటము. విజ్ఞానవేత్తలయి దేశము నధోగతి పాలు చేయుదురని మా ఆతురత. దేశాధినేతలయి దేశమునే కుదువపెట్టెదరని మా ఆందోళన.

అదియునుగాక, విద్య కొరకు మన ప్రభుత్వము కోట్ల రూప్యములను వెచ్చించుచున్నది కదా. అది ఎవరి సొమ్మనుకొనుచున్నావు? మాది. నావంటి పౌరులు పన్నులను సక్రమంగా చెల్లించగా వచ్చిన సొమ్ము. కూలివాడు చెమటోడ్చి సంపాదించిన సొమ్ము. కర్షకుడు ఎండనక, వాననక శ్రమపడి అందిం

చిన సొమ్ము. దానిలోని ప్రతి పైస కూడ సక్రమముగా ఖర్చగునట్లు చూచు బాధ్యత మా పైననే కాదు, మీ పైనకూడ నున్నది. విద్యార్థులనగనే మీకి సమాజముతో సంబంధము లేనివారివలె ప్రవర్తింపకుడు. ఎక్కడ నుండియో ఊడి పడిన వారివలె వ్యవహరింపకుడు.

నాయనలారా! ఇప్పటికయినను ఈ విధ్వంసక మనస్తత్వమును మాని సక్రమముగా ప్రవర్తింపుడు, మీ వేష, భాషలెట్లున్నను నేనంతగ పట్టించుకొను వాడనుగాను గాని, ఋజువర్తనులై చరింపుడు. దేశభక్తి కలిగియుండుడు. అనవసరపు రాజకీయముల జోలికి పోకుడు. శ్రద్ధగా చదువుకొనుడు. పరీక్షలలో ఉత్తీర్ణులు కండు. మంచి ఉద్యోగములు సంపాదించి మీరు సుఖింపుడు. మిమ్ము గన్న తల్లిదండ్రులను సుఖపెట్టుడు. మీ పిల్లలను చక్కని పౌరులుగ తీర్చి దిద్దుడు. మీ పైననే ఆశలు పెట్టుకొన్న 'భారతమాత' కన్నీటిని తుడువుడు. దేశమునకు నేతృత్వము వహింపుడు. దేశమునకు సమున్నత స్థానము కల్పింపుడు. 'భారతమాత' నొసటి దరిద్రరేఖను తుడిచి, సమసమాజ స్థాపనమును సువర్ణాక్షరములతో లిఖింపుడు. మీ జన్మ ధన్యము చేసికొనుడు. మిమ్ములను గన్న మా జన్మలను ధన్యము చేయుడు.

ఓం శాంతి శ్శాంతి శ్శాంతిః.

మహిళా మహాసభ

జంఘాలశాస్త్రి ఇట్లు ప్రసంగించెను :

నాయనలారా ! మా సాక్షి సంఘాభిమాని యగు ఒక వనితా రత్నము ఈ మధ్య జరిగిన 'మహిళా మహాసభ'ను గూర్చిన విశేషములను లేఖ ద్వారా మా కందించినది. చదివెదను. సావధానులై వినుడు.

"ఆహా ! పండిన దోస తోట. పూచిన తంగేడు తోట. విరిసిన మల్లెల మూట. ఎచ్చట చూచినను పట్టు చీరల ఫెళఫెళలతో, కంటి జిలజిలలతో, ఒంటి మిలమిలలతో, మల్లెపూవుల ఘుమఘుమలతో, అత్తరు వాసనల ఘుమఘుమ

లతో, వింత వింత యాభరణములతో, ముచ్చట ముడులతో, బొత్తాముల కోటు వాలుపైటలతో, వేలు జడలతో సభాభవన మంతయు కిట కిట లాడిలతో, పోయినది.

ఇక ఇంత మంది వనిత లొక్కచో చేరిన, కబుర్లకు లోటుండునా! పట్టు చీరలను గూర్చియు, నగలను గూర్చియు, అత్తగారి ఆరడిని గూర్చియు, ఆడపడుచుల అలుకలను గూర్చియు, ఆయనగారి అనునయమును గూర్చియు, పిల్లలను గూర్చియు, పెళ్ళిళ్ళను గూర్చియు, ఎదురింటి ఎల్లమ్మను గూర్చియు, పక్కింటి పిన్నిగారిని గూర్చియు, ఇట్లు ఎవరికి తోచిన విషయములను గూర్చి వారు, వీలయినంత ఎక్కువ మందికి వినబడవలెనని కాబోలు, గొంతు పెంచి మాట్లాడుకొనుచున్నారు. ఆ గడబిడలో ఎవరేమి మాట్లాడుకొనుచున్నారో ఎవరికిని తెలియుటలేదు. సభాస్థలియంతయు నయాగారా జలపాతము వలె హోరుతో నిండిపోయినది.

ఉదయ మేడుగంటలకు పతాకావిష్కరణముతో ఆరంభమయిన కార్య క్రమము మధ్యాహ్నము పన్నెండు గంటలవరకు చర్చా గోష్ఠులతో, వాద ప్రతి వాదములతో, రుస రుసలతో, బుస బుసలతోనూ ముగిసింది.

మధ్యాహ్నం మూడు గంటలకు ఊరేగింపు ఆరంభమయినది. ఈ ఊరే గింపులో దాదాపు వేయిమందికి పైగా పాల్గొనిరి. "పురుషాహంకారము నశిం చాలి", "మహిళా మహాసభలు జయప్రదం కావాలి", "జనాభాను బట్టి స్త్రీలకు ఉద్యోగములలో రిజర్వేషన్లు కల్పించాలి", "స్త్రీల ఐక్యత వర్ధిల్లాలి", "స్త్రీ పిల్లల్నికనే యంత్రం కాదు" అని వివిధరకములయిన నినాదములు వ్రాయబడిన అట్టలను చేతపట్టుకొని, నగర ముఖ్యవీధులగుండ సాగి, సాయంత్ర మయిదు గంటలకు సమావేశ స్థలమునకు చేరుకొనిరి.

సభకు అధ్యక్షురాలిగా డొక్కా చిక్కమాంబగారు ఏకగ్రీవంగ ఎన్ని కయిరి. తదనంతరము ఆమె పైకొంగును, ముక్కుపైని కళ్ళజోడును సవ రించుకొని యిట్లు ప్రసంగించెను :

"సోదరీమణులారా ! ఈ నాడెంత పర్వదినము. ఇంతమంది మహిళ లొక్కచో చేరి, తమ సమస్యలను, సాధక బాధకములను చర్చించుట ఇది చరిత్రలోనే ప్రథమము. ఇట్టి సమావేశమున కధ్యక్షురాలిగా ఎన్నుకొనబడిన

నేను మీకు కృతజ్ఞురాలను. (ఉపోద్ఘాతమే కాని ఉపన్యాసము లేదా యేమి? అని ఒక వనిత వెనుకనుండి మెల్లగ గొణుగుచున్నది)

పురుష జాతి యంత నీచమయిన జాతి, నికృష్టమయిన జాతి, విశ్వాస ఘాతుకమయిన జాతి, ప్రపంచమున వేరెచ్చటనయిన కలదా ! లేదు తల్లీ ! లేదు ! నిండు చూలాలయిన భార్య నడవిపాలు చేసిన వాడొకడు. భార్యను పణముగా పెట్టి జూదమాడిన వాడొకడు. భార్య నమ్మినవా డొకడు. భార్యను నట్టడివిలో విడిచి పోయిన వాడొకడు. భార్యా బిడ్డలను పరిత్యజించి, ముక్కు మూసికొని, సన్యాసులలో చేరినవా డింకొకడు. ఇట్లు అనాదిగా మన స్త్రీజాతి పడిన అగచాట్లు, సహించిన బాధలు, చూపిన సహనము చెప్పనలవి కానివి. ఆ పురాణముల జోలి మనకేల పోనిండు. ఇప్పుడేమయినది? స్వాతంత్ర్యము వచ్చి ఇంతకాల మయినదిగాని మనకేమి ఒరిగినది? ఇప్పుడుకూడ వీని బుద్ధిమార లేదే ! వీని మొగము మండ ! వీని అహంకారము కూల ! ఇంకను తనే పెత్తనము చేయ యత్నించుచున్నాడు. మనల నణగద్రొక్క చూచుచున్నాడు.

అమ్మా! మనము 'వేలు' పోసి మన భర్తలను కొనుక్కొనుచున్నామే! మనలో కొందరు 'లక్షలు' పోసి కొన్నవారు కూడ నున్నారు కదా! మరి అతడు మన చెప్పుచేతలలో నుండ నక్కర లేదా ? మనము చెప్పినట్లు విననక్కర లేదా? మనము చెప్పిన పనులన్ని చేయనక్కర లేదా ! పాతిక రూపాయలిచ్చి కొన్న 'జోడు' అరగిపోవు వరకు మన పాదాల క్రింద పడి యుండునే! పది పైసలు పెట్టికొన్న పకోడీ మన పంటిక్రింద పరపర లాడునే! మరి ఏది? వానికా గౌరవమున్నదా ? మనలో కొందరము ఉద్యోగములు కూడా వేయించు కొని మరీ వివాహమాడుచున్నాము కదా! వాని కా విశ్వాస మున్నదా ? ఐదు పైసల 'బిస్కట్టు' వేసిన పెంపుడు కుక్క జీవితాంతము విశ్వాసము చూపునే! కాని నెల కయిదు వేల రూప్యముల ఉద్యోగము వేయించినను వీని కా విశ్వాస మేది ? ఛూ ! ఇతడు కుక్కకంటె కనిష్టుడు కదా ! విస్వాసఘాతుకుడు.

ప్రపంచమున మనకంటె వెనుకబడిన జాతి మరేదయిన ఉన్నదా ? ఏవి? మనకు రిజర్వేషను లేవి? అవి లేకపోయినను, ఎటులో కష్టపడి, పోటికి తట్టు కొని, నిలువబడి, ఉద్యోగములు సంపాదించుకొనుచున్నామని ఏడ్పులు ! పురు షులలో నిరుద్యోగ సమస్య పెరిగిపోవునని వాజమ్మ జోకులా ! మనలనుచూచి పక పకలా ! వెక వెకలా ! ఇగిలింతలా ! సకిలింతలా ! కేరింతలా ! పలు

కరింతలా ! ఈలలా ! గేలిలా ! ఇంక వానికి బుద్ధి రాదు. నిశ్చయముగ రాదు.

బస్సులలో మనకు నాలుగు సీట్లు కేటాయించినందుకు ఏడ్పులా ! సర్వ సామ్య సిద్ధాంతపు వల్లాపనలా ! మన సీటులో కూర్చుని మనలను చూడనట్లు నటనలా ! పేపరు నడ్డు పెట్టుకొనుటలా ! ఛీ! ఛీ! వీని కెగ్గు సిగ్గులున్నవా? దయా దాక్షిణ్యము లున్నవా?

తల్లీ ! మనలో కొందరు ఉద్యోగములు చేసి, భర్తలకంటె నధికముగ సంపాదించుచున్నారు కదా ! పోనీ అట్టివారి కయిన, వారి భర్తలు సాంసారిక విషయములందు తోడుపడుచున్నారా ? లేదు తల్లీ ! లేదు ! ఇందింటెడు చాకిరీ చేసుకొని కార్యాలయమునకు పోవలసినదే గాని ఇచ్చటి పూచిక పుల్లనయిన అచ్చట పెట్టరుకదా ! అంతేనా ! అంతే అయిన ఎంత బాగుండును ? ఏ కారణము చేత నయిన మనము కార్యాలయమునుండి అరగంట ఆలస్యముగా ఇంటికి చేరిన అలుకలు, అనుమానములు, రుస రుసలు, భుస భుసలు, మూతి ముడుపులు, ముక్కు విరుపులు, ప్రాసిక్యూషనులు, క్రాసు ఎగ్జామినేషనులు.

అతడెంత ఆలస్యముగ ఇల్లు చేరినను ఫరవా లేదు. ఒకటా ! రెండా ! వెయ్యి వ్యాపకములు. క్లబ్బులు, చీట్లాటలు, సినిమాలు, షికార్లు, బారులు' బీరులు, త్రాగుడులు, తందనములు, రేసులు, నాటకములు, బ్రిడ్జిలు, ఫోటోలు, నైటు క్లబ్బులు, క్యాబరే డ్యాన్సులు - వహవ్వా ! ఇటు లెన్నని చెప్పవచ్చును. అతడు వేయని గంతులున్నవా? ఆడని ఆటలున్నవా? చేయని చేష్టలున్నవా ? చూడని చూపులున్నవా? దూరని బారులున్నవా? త్రాగని పానీయము లున్నవా? ఆడని అబద్ధము లున్నవా? వేయని వేషములున్నవా ? చెప్పని కట్టుకథలున్నవా? ఎప్పుడయిన అత డాలస్యముగ వచ్చినందులకు పొరపాటున కారణము నడిగినచో అతడు చెప్పు కథలు కాశీ మజిలీ కథలను తలదన్నును కదా !

పొరపాటున ఎప్పుడయిన తొందరగా ఇల్లు చేరినచో, 'అలుక కట్నము' నకుగాను ఇస్తానన్న 'స్కూటరు'ను మీ నాన్న ఇవ్వలేదనియో, పెండ్లిలోని వంటకములు బాగులేవనియో, పండగలకు 'రేడియో'నిచ్చిన గాని రాననియో, చిన్నదాని 'అన్నప్రాసము'నకు 'వెండి గిన్నె' ఏ దనియో, వరదక్షిణగా రావల సిన ఉంగరము రాలేదనియో, పెండ్లినాడు పెట్టిన 'చేతి గడియారము' మంచిది కాదనియో వేధించి, ఆలస్యముగానే ఇంటికి వచ్చిన బాగుండునని మనమనుకొను నట్లు ప్రవర్తించుట లేదా !

ఇన్ని యున్నను మనము సర్దుకొనిపోయి, మన ప్రాచీన సంప్రదాయము ననుసరించి మెలగుకొనుట లేదా! మన మంచితనమును అశక్తతగ నెంచు చున్నాడు. అందుకనియే ఈ సమావేశ మేర్పాటు చేయబడినది. మనమందరము ఐక్యముగ మెలగవలయును మన కోర్కెలను సాధించుకోవలెను- అంతవరకు నిద్దుర పోరాదు. వారిని నిద్దుర పోనీయరాదు. ("ఇపుడే నిద్దుర వచ్చు చున్నదే అంతకాలము నిద్దుర లేకుండ ఎటు లుండగలనమ్మా!" అని ఓ తాలి చూలాలు!. ఉపన్యాసముల కేమున్నది? ఇటు లెంత సేపయిన చెప్పవచ్చును. కాని అంతకంటె ముఖ్యమయినవి తీర్మానములు. మన కార్యదర్శినిగారు ముఖ్య) మయిన కొన్ని తీర్మానములు మీ ముందుంతురు. వాటిని మనము చర్చించి ఆమోదించవలెనని" పలికి కూర్చొనినది.

అంతవరకును కుర్చీలో కునికిపాట్లుపడుచున్న 'కార్యదర్శిని' తొట్రుపాటుతో లేచి పైటకొంగును నడుమునకు బిగించి, గొంతును, మైకును సవరించి ఇట్లు పలికినది:

మొదటి తీర్మానము :- దేశములోని అన్ని ఉద్యోగములలోను, పార్లమెంటులోను, రాష్ట్ర శాసన సభలలోను, కేంద్ర రాష్ట్ర మంత్రి వర్గములలోనూ స్త్రీ పురుషుల జనాభా నిష్పత్తిలో కేటాయింపులు జరుగవలెను.

ఈ తీర్మానము సందరును ఏక గ్రీవముగ అమోదించిరి.

రెండవ తీర్మానము :- భారత రాష్ట్రపతి, ప్రధానమంత్రి పదవులలో ఏదో ఒక పదవికి స్త్రీ ఎన్నుకోబడవలెను.

ఈ తీరుమానమును కూడ నందరేకగ్రీవముగ నంగీకరించిరి.

మూడవ తీర్మానము :- భార్యాభర్త లిరువురును చెరి యొకప్పుడు వంట పనిని పంచుకోవలెను.

ఈ తీర్మానము చర్చలో కొంత రభస జరిగినది. ఏ పూట వంట ఎవరు చేయవలెనను విషయమును గూర్చి బహు దీర్ఘముగ చర్చ జరిగినది. చివరికా విషయము నొక ప్రత్యేక 'సబు కమిటీ'కి నివేదించుటకు నిర్ణయింపబడినది.

ఇంతలో సభా మధ్యస్థమున కల్లోల మారంభ మయినది. చేయి, చేయి కలుపుకొనుదాక వచ్చినది. స్త్రీ లందరును భయమునతో పరుగులిడు చుండిరి. వేదిక పయినుండి కార్యదర్శిని, ఇంకను తీసుకో వలసిన నిర్ణయములు మూడు నాలుగున్నవనియు, సావధానులై కూర్చుండుడనియు మనవి చేసెను. కాని,

ఆమె మాటల నెవ్వరును ఆలకించు స్థితిలో లేరు. ఎవరి దారిన వారు పోవు చుండిరి. ఇట్లు త్రుటి కాలములో సభాభవనమంతయు నిర్జన మయినది. జరిగిన కల్లోలమునకు కారణ మేదియో తెలియునా? నాయనలారా! అప్పుడే విడుదలయిన రెండు తెలుగు చలన చిత్రములలో నటించిన ఇరువురు కథానాయకుల నటనను గూర్చి జరిగిన వాదము.

ఇట్లు ఆ మహాసభ అర్థాంతరముగ ముగిసినది.''

ఓం శాంతిః శ్శాంతిః శ్శాంతిః.

'కవులు - సామాజిక స్పృహ'

జంఘాలశాస్త్రి యిట్లు ప్రసంగించెను:

నాయనలారా! నగరములో ఏదియో 'సాహిత్యసభ' జరుగుచున్నదని విని, అక్కడికి పోయితిని. అంతకుమునుపా వక్త ఏమి ప్రసంగించెనో గాని, నేనుపోవుసరికిట్లు ప్రసంగించుచుండెను:

''లేదు-వారికి 'సామాజిక స్పృహ'? లేదు. వారు కవులా! 'సామాజిక స్పృహ' లేనివాడు కవి ఎట్లగును? సమాజ మును మరమ్మత్తు చేయువాడు కవి. అతడు సమాజములోని ప్రజల బాగోగులకై తన కవిత్వము నుపయోగించవలెను గాని, ఇట్లు 'కాకమ్మ కథలు' చెప్పుటకు కాదు.

ఏదీ-మన తెలుగు కవులలో నన్నయ నుండి, నిన్నటివరకు గల కవులను చూడుడు. వారిది వట్టి 'బూర్జువా' కవిత్వము. 'బూతు' కవిత్వము. భూస్వామ్య కవిత్వము. ఆకలిని గూర్చి కాని, విప్లవమును కూర్చి గాని, వారెప్పుడయిన కవిత్వము చెప్పిరా? వారికా 'స్పృహ' ఎక్కడిది? వారందరు కూడ మన 'అభ్యుదయ కవి', 'ఆకలి కవి' అయిన 'నానాసాహెబు'గారి ముందు దిగదుడుపునకైన పనికి వత్తురా! ప్రజాసాహిత్యం వర్ధిల్లాలి, 'బూర్జువా సాహిత్యం నశించాలి'' అని ప్రసంగించి కరతాళ ధ్వనుల మధ్య కూర్చుండెను.

అంతట నేనులేచి, సభాధ్యక్షునితో ''నేను కూడ ప్రసంగించవచ్చునా?'' అని అడిగితిని. అతడందుకు సమ్మతించెను. నే నిట్లు పన్యసించితిని:

''వహ్వా ! జన్మ ధన్యమయినది కదా ! నాయనలారా ! అవి పలుకులా ! కావు. అమృతపు గుళికలు-తేనెల జల్లులు – మలయమారు తపు వీవనలు మకరందపు డోలలు- మన ఉపన్యాసశిఖామణి ఏమి శలవిచ్చెనో వింటిరికదా ! మన పూర్వ కవులకు 'సామాజిక స్పృహ' లేదనియు, వారిది కవిత్వము కాదనియు, 'బూతుల బుంగ' లనియు వారి యభిప్రాయమైనట్లు కనబడుచున్నది. వారికి ఒడలిపై 'స్పృహ' లేక అట్లు ప్రసంగించినట్లు ఎంచవలసి వచ్చుచున్నది.

నాయనలారా! గాసట బీసటగా నున్న తెలుగు భాషను తీర్చి దిద్ది-రూపురేఖలు కల్పించి, సంస్కృత భాషాదాస్యము నుండి విమోచన మొనర్చి, మనమీ నాడు మాట లాడుకొనుచున్న తెలుగు భాషను మనకు ప్రసాదించిన 'నన్నయ భట్టారకుడు' సామాజిక స్పృహ లేనివాడా ? ఆ మహనీయుడు పెట్టిన భిక్షయే లేకున్న మనమందరము కోదువారి వలె, కొండవారి వలె, భాషలేక, లిపి లేక, పరమ మూర్ఖాగ్రేసరులమయి ఉండెడి వారమనుటకేమయిన సందేహమా ? ఆ అనువాద గ్రంథమే లేని యడల మనకీ భాష ఎక్కడిది? మనమెక్కడ నుండెడి వారమో యోజించుకొన్న 'ఒడలు' జలదరించునే 'తెలుగు జాతి' కి అట్టి మహోపకారము చేసిన నన్నయ వెర్రిముండకొడుకా !

శైవమని, వైష్ణవమని, మత కలహములు పెంచుకొని, ఒకరి నొకరు దూషించుకొని, ఒకరి నొకరు ద్వేషించుకొని, కుక్కలవలె కొట్లాడు కొనుచున్న కాలములో, శివ, కేశవుల కభేదము కల్పించి, హరిహరాద్వైతమును స్థాపించి, ధర్మ సంరక్షణార్థమై భారతములోని మిగిలిన పదునైదు పర్వముల నాంధ్రీకరించి, హరి హర నాథుని కంకిత మిచ్చిన 'తిక్కన సోమయాజి 'సామాజిక స్పృహ' లేని వాడా ? కాకతి గణపతి దేవ చక్రవర్తి కంకితమిచ్చి, ఐశ్వర్య సుఖముల ననుభవించ వచ్చునే ! మాన్యములు సంపాదించుకొనవచ్చునే ! అటులేల చేయలేదందువు ? సాంఘికాభ్యుదయమునకు, హరిహరాద్వైతమును ప్రచురము చేయుట కొరకు హరి హర నాథున కంకిత మొసగినాడు. తన జన్మ ధన్యము చేసికొనినాడు. తెలుగు భారతిని ధన్యను చేసినాడు అట్టి తిక్కన సోమయాజికా ఈ నింద !

తన కంకిత మిమ్మని కోరిన మండలాధీశుని ధిక్కరించి, తను నమ్మిన రామునకే 'ఆంధ్రమహా భాగవతము' సంకితము చేసిన పోతన కవీంద్రుడు 'విప్లవ కవి' కాదా? రాచరికము - అందునను తను వసించుచున్న మండలాధీశుడు అట్టి వారిని వ్యతిరేకించి, వేరొక్కరి కంకిత మొసగుట సామాన్యమా! ''బాలరసా సాల సవ పల్లవ కోమల కావ్యకన్యను కూళల కిచ్చి, ఆ పడుపు కూడు భుజించను'' అని పలికి, నిలువ బడుట ఆ రోజులలో సామాన్యమా?

ప్రజాస్వామ్యమని, ప్రాథమిక హక్కులని ఉన్న ఈ రోజులలోనే, కవులు ప్రభుత్వము మారగనే తమ 'బురఖా' లను మార్చి వైచుకొనుచున్నారే! పాత తాళపు చిప్పలను పక్కన పెట్టి, కొత్త తాళపు చిప్పలతో భజనలకై సిద్ధమగు చున్నారే! కవిత్వములు వ్రాయుచున్నారే! అంకితము లొసగు చున్నారే! గ్రాంటుల కొరకై పడరాని పాట్లు పడుచున్నారే! ఆస్థాన కవి పదవికై 'కుక్క' ల వలె వారి పాదాల వద్ద పడిగాపులు పడుచున్నారే! 'ఎడిషను' కొక్కనికి చొప్పున అంకిత మొసగు చున్నారే! ఆ పడుపు కూటితో కడుపు నిండ భోజనము చేసి, నిద్రమత్తులో 'ఆకలి కవిత్వము' చెప్పు చున్నారే! అట్టిది, రాచరికమున్న ఆ రోజులలో అట్లు చేయుట దుస్సాధ్యము కాదా! అట్టి మహా భాగవతకర్త మీకు 'బూర్జువా' యయ్యెనా! అట్లు పలికిన ఈ ఉన్మత్త, ఉపన్యాస శిఖామణిని 'ఎర్రగడ్డ' లో పారవేయ వద్దా!

కవితామ తల్లిని ఛందో బంధములనుండి విడిపించి, జాను తెనుగులో కవిత్వమును చెప్పి, వీరశైవ మతమును వాడ వాడలా ప్రచారము చేసిన దేశి కవితా సనాధుడు పాల్కురికి సోమనాధుడు సామాజిక స్పృహ లేనివాడా?

తాను వైష్ణవ మతావలంబి అయ్యు, శైవ కవులకు తన ఆస్థానములో చోటు కల్పించి, గౌరవించిన శ్రీకృష్ణ దేవరాయులు, తేట తెలుగులో, తేట గీతులతో, ఎల్లవారలకును అర్థమగునట్లు సమాజములోని కుళ్ళును ఎత్తి చూపిన వేమన్న సామాజిక స్పృహ లేనివారా! నాయనలారా! ఇటు లెన్నని చెప్ప వచ్చును? ఇక ఈనాటి కవుల సామాజిక స్పృహను గూర్చి రవంత చెప్పెదను.

సామాజిక స్పృహయా! ఏదీ! అసలు ఒడలిపైన స్పృహయే లేనప్పుడిక సామాజిక స్పృహ ఎక్కడిది? ఎప్పుడునూ ఏదియో ఒక మత్తు-రాజకీయ సిద్ధాంతపు మత్తో, సినీ కాంతల కౌగిలింతల మత్తో, పూర్వ సంస్కృతీ విరోధపు

మత్తో, కవికాలయునను మోహపు మత్తో, మద్యపానపు మత్తో-ఏదో ఒకటి-మత్తులేకుండ కవిత్వము వ్రాసినదేది? స్పృహ ఉండి కవిత్వము వ్రాసినదెప్పుడు? ఏది వ్రాసినను మత్తులోనే! ఏది చేసినను మత్తులోనే! 'స్పృహ' యే లేనప్పుడిక 'సామాజిక స్పృహ' ఎక్కడిది ?

ఏ దేశమందయినను, ఏ కాలమందైనను, ఏ భాషయందయినను ఇట్టి ఉన్మత్తులున్నారా ? Milton ను, Shakespheare ను చదువని ఆంగ్లేయుడున్నాడా ?

ప్రభువుల అడుగులకు మడుగులొత్తుచు, వారిచ్చు అగ్రహారములకో, చీని చీనాంబరములకో, బహుమానములకో, పదవులకో ఆశించి తమ కవితా కన్య నమ్ముకొనువారు, ఆనాడే కాదు, ఈనాడు కూడ నున్నారు, కచ, కచ వర్ణనలతో కాలక్షేపము చేసేడి 'కుకవులు' ఈ కాలములో మాత్రము లేరా? నాయనలారా ! అట్టి వారి సంఖ్య ఈ కాలమందే అధికముగ కనబడు చున్నది కదా !

నాయనలారా ! ఇటులంటినని బాధపడకుడు. ప్రాత యంతయు మంచని గాని, క్రొత్త యంతయు చెడ్డని గాని నేను భావించు వాడను గాను. సాహిత్యమునకు ప్రాత, క్రొత్తలు లేవు. అది నిత్యనూతన మయినది. సార్వజనీనమైనది-సార్వలీనమయినది. అది ఒక సజీవ స్రవంతి .మంచి, చెడ్డలు ప్రాతయందును, క్రొత్తయందును కూడ గలవు. మంచి ఎచ్చట నున్నను గ్రహించుటయే మన ధర్మము. ఇప్పటికే చాల చెప్పితిని. ఈ విషయమును గూర్చి వే రెప్పుడయిన ప్రసంగించెదను. శలవు.

ఓం శాంతి శ్శాంతి శ్శాంతిః.

గుఱ్ఱపు పందెములు

జంఘాల శాస్త్రి ఇట్లు ప్రసంగించెను:

''నాయనలారా! సభాభవనమున కాలస్యముగ వచ్చినందులకు క్షమింపుడు. సకాలముననే బయలుదేరినను మధ్యే మార్గమున జన సముద్రము నీది చేరుటలో ఆలస్యమయినది. ఆహా! ఏమా జన సందోహము. సొంత కారులలో, అద్దె కారులలో, త్రిచక్రపు మోటారు వాహనములలో, ద్విచక్రపు మోటారు వాహనములపైన, రణగొణ ధ్వనులతో, చెవులు చిల్లులుపడు హారన్ల మోతలతో, రేసు గుఱ్ఱములవలె ఒకరికంటె మరొకరు ముందుకు పోవలెనను ఆతృతతో, ముందు వారిని చీదరించుకొనుచు, వెనుకవారిని ఈసడించుకొనుచు ఎంత హంగామా అయిన చేయుచున్నారు. అతితొందర పని ఉన్నవారివలె పరుగులిడు చున్నారు. వేళ్ళు లెక్కించుకొనుచున్నారు. ముసి ముసి నవ్వులు నవ్వుకొను చున్నారు. మురిసిపోవుచున్నారు. దారిలో వాహనముల నాపి, దారి పక్క నిలువబడి పుస్తకముల నమ్ముకొనుచున్న కుఱ్ఱవాని వద్ద తమకు కావలసిన పుస్తకములను కొని, అధ్యయనము చేయుచున్నారు. అది చూచిన నేను, 'ఆహా! తెలుగు భారతి ధన్య అయినది కదా! ఎంత తొందర పనులున్నను వీరు పుస్తక ములను కొనుచున్నారే! అధ్యయనము చేయుచున్నారే!' అని సంతసించి ఆ పుస్తక మేదో నేను కూడ కొనవలయునని పోయితిని. కాని - కాని - ఆ పుస్తక మేదో తెలియునా? నాయనలారా! అది 'రేస్ గైడ్' ట. వీర లెవ్వరో తెలియునా? అభినవ యుధిష్ఠిరులు-ఇటీవలి నలమహారాజులు. కలియుగ సహ దేవులు - గుఱ్ఱపు పందెములకై పోవుచున్న అశ్వమేధయజ్ఞ దీక్షాదక్షులు.

ఇక నగర రక్షకభటుల సంగతి చెప్పనలవి గాకున్నది. ఇతర వాహన ముల నన్నింటిని పక్క దారికి మళ్ళించి, రేసు వాహనములను రాజమార్గము గుండ పంపుచు, యధాశక్తి యజ్ఞదీక్షాపరాయణులతో సహకరించుచున్నారు. యాగ రక్షణకై కృషిచేయుచున్నారు.

అవును నాయనలారా! ఇతరుల కాలస్యమయిన నేమి? కొంపలు మునిగిపోవునా? కాని వారి కాలస్యమయిన వ్రత భంగము కాదా?

వహ్వా ! సామాన్యునికి సందుబాట ప్రయాణమా ! జూదరికి రాజమార్గ ప్రయాణమా ! గుడికి పోవు వాని కంటె గుర్రపు పందెములకు పోవు వానికి ప్రాముఖ్యమా ! బడికి పోవు వానికంటె బజారుల వెంట తిరుగు వానికి ప్రాధాన్యమా ! అహా ! సృష్టి స్థితియే అట్లున్నది కదా ! "సృష్టికర్తయగు బ్రహ్మకు లేదు- పోషణకర్త యగు విష్ణువునకు లేదు- లయకర్త యగు శివునకే కదా నాట్యమాడుటయం దుల్లాసము". సానికొంపకున్న సింగారము సంసారి గృహమున కేది ? పందిరి మంచములు, పట్టు పరుపులు, మల్లెపూల గుమగుమలు, సుగంధద్రవ్యముల ఘుమ ఘుమలు వేశ్యా గృహమున గాని సంసారి పడకటింట కనబడునా ! కంచుకున్న శబ్దము కనకమునకేది ? శరీరారోగ్యమును వృద్ధి చేసెడి చేదు మందుకంటె, పాడు చేసెడి తీపియందే మానవునికి మక్కువ కదా !

నాయనలారా ! ఇక ఈ రేసులకు పోవువారి సంగతి రవంత చెప్పెదను. వీరిలో అతి రథులు, మహా రథులు, అర్ధ రథులు అనేకులున్నారు. అశ్వశాస్త్రమును కూలంకషముగ అధ్యయనము చేసిన అపర సహదేవు లున్నారు. జీతము నందుకొనిన మరుక్షణముననే 'మలకపేట'లో సమర్పించు ధర్మరాజు లున్నారు. తమ వంశవృక్ష మేదో తెలియనివారు, తెలిసికొనుటకు ప్రయత్నము చేయనివారు సహితము అశ్వముల వంశవృక్షములను అధ్యయనము చేయుచున్నారు. మననము చేసికొనుచున్నారు. జాతకములు వేయించుట చాదస్తమని, తమ పిల్లలకైన జాతకములు వేయించని అభ్యుదయ వాదులు అశ్వజాతకములను వేయించి పరీక్షించు చున్నారు తమ జాతకములు మారునని మురిసి పోవుచున్నారు. 'భగవద్గీత' నయిన నెన్నడు కన్నుల కద్దుకొనని వారు 'రేసు గైడు' లను కన్నుల కద్దుకొనుచున్నారు. పారాయణము చేయుచున్నారు. 'నన్నయ కవితా వైభవము' ను రెండు రూపాయల కందించినను కన్నెత్తి అయిన చూడని వారు, రెండు పేజీల 'రేస్ బులిటెన్' కు మూడు రూపాయల నర్పించు చున్నారు. తమ పిల్లలు ఏయే తరగతులు చదువు చున్నారో తెలియని వీరు ఏ గుర్రము తండ్రి ఎవరో, తల్లి ఎవరో, పుట్టినప్పుడు ఎంత బరువు కలదో, ఏయే పందెములలో నెగ్గినదో తృటిలో చెప్పగలరు.

అహా ! దేశమున కెట్టి దౌర్భాగ్యస్థితి దాపురించినది. ఇది భారత దేశమేనా ? మనమున్నది శ్రేయోరాజ్యమేనా ? అహా ! ప్రజాశ్రేయస్సెంత ఉన్నత

స్థాయిలో కాపాడబడుచున్నది ! వహ్వా ! జాక్‌పాట్‌లా ! క్యారీ ఫార్వర్డులా ! డెర్బీలా ! ఇంటర్ వెన్యూ బెట్టింగులా ! కామెంటరీలా ! ఒక్క లెగ్గులో పోయి నదని ఏడ్పులా ! ఈసారి పోయినదికూడ పైసారి వచ్చునని ఆశలా ! ఈ రేసు క్లబ్బులకు రాష్ట్ర ప్రభుత్వము వారి గ్రాంట్లా ! ఈ గుర్రపు పందెములకు రాష్ట్రపతి బంగారు కప్పులా ! పతకములా ! ప్రోత్సాహములా !

నాయనలారా ! ఈ గుర్రపు పందెములు సామాన్య కుటుంబీకుల కెంత అపకారము చేయుచున్నవో ఎరుగుదురా ? నెల జీతములు రేసు క్లబ్బుల వారి పాలు. అయ్యగారు అప్పులపాలు. భార్యల మంగళ సూత్రములు పందెపు గుర్రములపాలు. పిల్లల భవిష్యత్తు రోడ్లు పాలు. ఇక రోజు కూలి వాని సంగతి చెప్పవలసిన దేమున్నది ? ఆనాడు అయ్యగారి గుండెలో గుర్రాల పరుగు. కడుపులో ఆకలి మరుగు. ఇంటిలో ఇల్లాలి మూలుగు.

నాయనలారా ! ఉన్న ధనమును వెచ్చించుట ఎటులని చింతించు వారలకు గాని, రెండుపూటలా పట్టెడు మెతుకులు లేని మనకీ గుర్రపు పందెము లెందు లకు ? కొంపలు కూల్చు గుర్రపు పందెముల వ్యామోహము నిప్పటికయినను వీడుడు. తేలికగా వచ్చు డబ్బునకై ఆశ పడకుడు. కష్టించి సంపాదింపుడు. కడుపునిండ దినుడు. మీ పిల్లలకు పెట్టుడు. దురాశకుపోయి దుష్టులు కాకుడు. ఇప్పటికయినను మించిపోయినది లేదు. వెంటనే దేశమందంతటను ఈ గుర్రపు పందెములను నిషేధింపుడు. పందెపు గుర్రములను భారత సైన్యమున కప్ప గింపుడు, వారి కుపయోగించును. 'రేసు గ్రౌండ్ల'ను క్రీడా స్థలము లేని కళా శాలల కప్పగించుడు. రేసు క్లబ్బులను మూసివేయుడు. ఆ భవనములలో వైద్యశాలలనో, విద్యాశాలలనో నెలకొల్పుడు. భారతీయులను రేసు బానిస బంధముల నుండి విముక్తులను చేయుడు. శ్రేయోరాజ్య స్థాపనములో మరో ముందడుగు వేయుడు.

ఓం శాంతి శ్శాంతి శ్శాంతిః.

'మద్యపాన నిషేధము'

జంఘాలశాస్త్రి యిట్లుపన్యసించెను:

''ఆహా, ఏమా జనసందోహము. ఇసుక వేసిన రాలకుండ నున్నారు. రకరకములయిన వాహనములు రోడ్డున కిరువైపులను నిలువబడి యున్నవి. రోడ్డు సూదిమొన మోపుటకైన వీలు లేనట్లున్నది. మైకులోనుండి పెద్దగా పాట వినబడుచున్నది. దూరమునుండి చూచుచున్న నేను అదేదో దేవాలయమనియు, ఆ జన సందోహమంతయు భక్తజన సందోహమనియు, ఆ వినబడుచున్నది భక్తి గీతమనియు ఎంచి సంతసించితిని. ఆహా, భరత ఖండము ధన్యమయినది కదా, ఎందరు భక్తులు భక్తి శ్రద్ధలతో భక్తిగీతము లాలకించు చున్నారు? భగవద్దర్శనమునకై ఎదురుచూచుచున్నారు? అని అనుకొనుచు సమీపించితిని. కాని, కాని నాయనలారా, అది దేవాలయముకాదు- అదేదో ప్రజాహితార్థము నిర్మింపబడిన భవనము-వారు భక్తులు కారు- 'అబ్కారి' కంట్రాక్టర్లు- అది భక్తిగీతము కాదు- 'అబ్కారి' వేలము పాట.

ఆహా, దేశమునకెట్టి దుస్థితి దాపురించినది? రాముడేలిన రాజ్యమే, భరతుడేలిన దేశమే, మహాత్ముడు కలలు కన్న మరో ప్రపంచమే, అట్టి దేశములో స్వాతంత్ర్యమును సముపార్జించిన మూడు దశాబ్దముల తరువాత కూడ ప్రభుత్వ సారాయి దుకాణములా? వాటి కొరకు వేలము పాటలా? ప్రజలకు మంచి సరకు నందించుటకై పోటీలా? వాని కొరకై టెండర్లా? ఆహా, ఏమి ప్రజాభిమానము? కల్తీ సారాను త్రాగి ప్రజారోగ్యము పాడగునని యెంచి ప్రభుత్వమే కల్తీలేని సారా నందించుచున్నది కదా. మంచినీటి కరువున్న గ్రామమున్నదిగాని, మద్యమునకు కరువున్న గ్రామమున్నదా? 'నీరు' లేకపోయినను బ్రతుక వచ్చును గాని, 'సీరా' లేకున్న ప్రజలు బ్రతుకలేరని వారు గ్రహించినారు. అందులకనియే ప్రభుత్వ పాఠశాల, ప్రభుత్వ ఆసుపత్రి లేని కుగ్రామములలో కూడ ప్రభుత్వ సారాయి దుకాణములను తెరపించినారు. ప్రభుత్వ సారాయి వ్యాపారము మూడు బుడ్లు, ఆరు గ్లాసులుగా సజావుగా సాగు

చునే యున్నది. ఇక నగరముల సంగతి చెప్పనేల? అడుగునకొక బారు-గజమునకొక్క దుకాణము- పేటకొక క్లబ్బు.

అవును నాయనలారా! కూడు, గుడ్డలను ఏ ప్రభుత్వమయిన అంద చేయును. కాని, కమ్మని మద్యము నందచేయు ప్రభుత్వమేది ? అట్టి ప్రభుత్వము మరెచ్చటనయిన కలదా? లేదు నాయనలారా, లేదు. ఆ కీర్తి మనకే దక్కినది. భారతమాత ధన్య అయినది.

వహ్వా, ముందుల కేగుచున్నామని, చీకటిలో వెనుకకు పయనించు చున్నామే. పురోగతికై ఉద్యమించి తిరోగమించుచున్నామే తినుటకు తిండి, కట్టుటకు బట్ట, ఉండుటకు గూడు లేని మన దేశములో మద్యపానమా?'' అని నింకనేమో ప్రసంగించబోయెను. ఇంతలో సభా మధ్యమున నొకడు నిలువబడి ''మన పూర్వులు సురాపానము చేసినట్లు మన పురాణములు చెప్పుచున్నవి కదా, మరి మన మేల చేయరాదు?'' అని ప్రశ్నించెను. అంత జంఘాలశాస్త్రి ఇట్లు ప్రసంగించెను:

"నాయనా, నీవు 'బృహస్పతి'కి పెద్దన్నగారివలె కనబడుచున్నావు. ఆహా, పూర్వాచారములపై ఏమి భక్తి, పురాణములపై ఎంత విశ్వాసము. నాయనా, నీవు నీ పూర్వులవలె నుంటివా? నీ తలమీద గోష్పాదమంత జుట్టునకు బదులు, గొర్రె బొచ్చంత జుత్తులేదా? ముతక ఖద్దరు ధోవతికి బదులు గంట పంట్లామును నీవు ధరించుటలేదా? వారు నిత్యాగ్నిహోత్రులే, దైవభక్తి పరులే, సత్య సంధులే, మహా విద్వాంసులే, మహానిష్ఠా గరిష్ఠులే, నీ వట్లుంటివా? నిత్యాగ్ని హోత్రుడవని మట్టుకు నీ చేతిలోని సిగరెట్టు చెప్పుచున్నది.

నాయనా, మనము మన పురాణముల నుండి గ్రహించవలసినది మంచి కాదా? రామాయణమునుండి మనము నేర్చుకొనవలసినది ఏక పత్నీ వ్రతము, పితృవాక్య పరిపాలనము గాని పరకాంతాపహరణమా? భారతమునుండి గ్రహించవలసినది ధర్మవర్తనముగాని, భార్యను పణముగా పెట్టి జూద మాడుటా? హరిశ్చంద్రుని కథనుండి మనము గ్రహించవలసినది సత్యవాక్పరి పాలనము గాని భార్య నంగడిలో పెట్టి యమ్ముటా? భాగవతమునుండి గ్రహించ వలసినది భగవతత్వమును గాని స్త్రీ లోలత్వమునా?

ఇంతేకాదు నాయనలారా ! ఈ మద్యపాన నిషేధమును వ్యతిరేకించు వారు చెప్పు కారణము మరియొకటి యున్నది. అది ఏమనగా- దేశములోని

మద్యమును తయారుచేయు కర్మాగారములు మూతపడుననియు, అందు పని చేయు కార్మికులు నిరుద్యోగులగుదురనియు వీరి వాదము. ఆహా, ఏమి సామాజిక స్పృహ, ఏమి కార్మిక వర్గాభిమానము, ఏమి దూరదృష్టి? 60 కోట్ల మంది భారతీయులు చెడిపోవుచున్నారను బాధకంటె వీరికి మద్యపానములను తయారు చేయు సంస్థలు మూతపడునను బాధ ఎక్కువది. 'భారతీయత' కంటె వీరికి సంస్థలు ముఖ్యమైనవి. కోట్లాది శ్రామిక జీవుల బాగుకంటే వీరికి నిరుద్యోగులగు కొద్దిమంది కార్మికుల శ్రేయస్సు ముఖ్యము. 'బీరు' ముందు భారతీయతత్వశాస్త్ర మంతయు దిగదుడుపునకైన పనికి రాదని వీరి నమ్మకము. వీరికి హైందవమత సిద్ధాంతము 'రమ్ము' కంటె నెక్కువది కాదు. తుపాకి గొట్టమునుండి రాజకీయ విప్లవము, బ్రాందీబుడ్డినుండి పారిశ్రామిక విప్లవము ఉదయించునని వీరి సిద్ధాంతము. అహా, ఇట్టివారిని కన్నందులకు 'భారతమాత' ఎంత విలపించుచున్నదో కదా?

ఇంతేకాక, మరొక వాదమున్నది నాయనలారా ! అది ఏమనగా 'ఎక్సయిజు' ద్వారా వచ్చు ప్రభుత్వాదాయము తగ్గిపోవు ననియు, ప్రజాహిత కార్యక్రమములు చేపట్టుటకు ప్రభుత్వమునకు కష్టమగుననియు వీరి వాదము. ఇట్టి ఆర్థిక శాస్త్రవేత్తలను కట్టకట్టి బంగాళాఖాతములో పారవేయ నక్కరలేదా? మద్యపాన నిషేధముకంటె ఇప్పుడు ప్రజాహిత కార్యక్రమమేమున్నది? ఆ విధముగా వచ్చు నష్టము ప్రజాహిత కార్యక్రమము వలన గాదా. అట్టి నష్టమును ప్రభుత్వము భరింప నక్కరలేదా?. అదియును కాక 'మద్యపాన నిషేధ' మమలులో ఉన్నప్పుడు 'ఎక్సయిజు' ద్వారా వచ్చు లోటును భర్తీ చేయుటకే కదా దేశములో మొట్టమొదటి సారిగా శ్రీమాన్ చక్రవర్తుల రాజగోపాలాచారి వాణిజ్యపు పన్నును ప్రవేశపెట్టిరి ఇప్పుడటు వాణిజ్య పన్నులను, ఇటు ఎక్సయిజును రెంటిని విధించి, ప్రభుత్వ ఖజానాలను నింపుచున్నారా ? నాయనలారా, ప్రజాహితమును మాని, ప్రభుత్వ ఖజానా నింపుటయే మన ధ్యేయము ! అటులయిన వెంటనే "ప్రభుత్వ వేశ్యా గృహములను", "ప్రభుత్వ జూద గృహములను" కూడ తెరిపింపుడు. ప్రభుత్వాదాయము రెట్టింపగునే?

దేశములో జరుగుచున్న నేరములలో నూటికి ఎనుబది శాతము మద్యపానపు మత్తులోనే జరుగుచున్నవని తెలియుచున్నది కాదా? స్త్రీలపై దేశములో జరుగుచున్న అత్యాచారముల సంగతి చెప్పనేల? ఈ మద్యపానము వలన మగు

వలను ఇంటను, బయటను కూడ రక్షణ లేకుండ పోయినదే?

అందుచేత, ఇప్పటికైనను శ్రేయోరాజ్య స్థాపనమునకు మొదటి మెట్టుగా భారతదేశమందంతటను మద్యపాన నిషేధ మమలుచేయుము- దేశములో జరుగుచున్న నేరములను, అత్యాచారములను అపుడు దేశములో శాంతిభద్రతలను నెలకొల్పుము. బాపూ కన్న కలలను ఫలవంతముచేయుము. మద్యపాన దాస్య శృంఖలములనుండి భారతీయులను విముక్తులను చేయుము.

ఓం శాంతి శ్శాంతి శ్శాంతిః.

సినీ కవులు - విమర్శ

జంఘాలశాస్త్రి యిట్లు ప్రసంగించెను:

నాయునలారా! అది నగరమందొక ముఖ్యమయిన కేంద్రము. అక్కడొక హాలు కలదు. ఆ ప్రాంగణమంతయు విద్యుద్దీపములతోను, రంగురంగుల జండాలతోను, పచ్చని మామిడి తోరణములతోను, ద్వారమున కిరువైపుల నరటి చెట్లతోను అలంకరించబడినది. ప్రధానద్వారము వద్ద వేలాడ దీయబడిన బోర్డు ప్రజలకు 'స్వాగతము' పలుకుచున్నది.-లోని కార్యక్రమమేదియో తెలిసికొనగోరి నేను లోన ప్రవేశించితిని.

'వేదిక'పైన బట్టపై వ్రాయబడిన బ్యానరుపై 'సుప్రసిద్ధ సినీకవి శ్రీ లక్ష్మీదాసుగారి సన్మాన సభ' అని వున్నది.

వహవ్వా! ఇక చెప్పవలసినదేమున్నది-అసలే కవి-అందునా సినీకవి-దానికి తోడు ప్రముఖ సినీనటి తాయారమ్మ ఉరఫ్ 'తారశ్రీ' సన్మాన కార్యక్రమమును నిర్వహించుచున్నది. సమావేశ ఆరంభమునకు, పూర్వమే జనము తండోపతండములుగా సభాస్థలికి చేరుకుని కుర్చీలలో బారులు తీరిరి.

కార్యకర్తలు వేదికపై హడావిడిగ తిరుగుచున్నారు- ఒంటరి చెవులలో మరొకరు ఏదియో చెప్పుకొనుచున్నారు. ఏవియో సంజ్ఞలు చేసికొనుచున్నారు. కన్నుబుస్సులాడుకొనుచున్నారు.

ఇంతలో ఒక కార్యకర్త మైకు ముందుకు వచ్చి ఇట్లు పలికెను:

'సోదర సోదరీ మణులారా! కార్యక్రమ మారంభ మగుటకు ఇంకను కొంచ మాలస్యమున్నది. ప్రముఖ సినీ కవి శ్రీ లక్ష్మిదాసుగారు ఇంటి వద్ద నుండి బయలుదేరినారు. సినీనటి 'తారశ్రీ' గారు ఇంకా మేకప్ రూమ్‌లో లాకప్ అయివున్నారని తెలిసినది. వారు వచ్చులోపల రెండు పాటలను పాడెదను. శ్రద్ధతో ఆలకించుడు.'' అని పలికి పాటనందుకొన బోయెను-ఇంతలో ఆ సంస్థ కార్యదర్శికాబోలు, పాట పాడినచో వచ్చిన ప్రేక్షకులు సహితము పారి పోవుదురని కాబోలు అతడిని వారించెను. కొద్దిగా సంఘర్షణ జరిగిన శబ్దము మాత్రము మైకులో వినబడినది.

ఇంతలో సినీకవి శ్రీలక్ష్మిదాసుగారు స్వంతకారయిన పెట్రోలు ఖర్చగునని కాబోలు, కార్యకర్త లేర్పాటు చేసిన కారులో గర్భాదానపు పెండ్లికొడుకువలె అలంకరించుకుని సమావేశస్థలము చేరికొనెను.

సమావేశ మరగంట ఆలస్యముగా ఆరంభమయినది. ప్రార్థనానంతరము సినీనటి 'తారశ్రీ' నూతన వధువువలె సిగ్గుపడుచు కవిగారి మెడలో పూలమాల వేసి, అతనికి నూతన వస్త్రము లిచ్చి సత్కరించినది. సభాస్థలియంతయు ఈలలతో, కేకలతో, చప్పట్లతో మారుమ్రోగినది. అటు తరువాత కవిగారు తనను గూర్చి తాను వ్రాసికొని యిచ్చిన వ్యాసమును సినిమాడైలాగులవలె గడగడ వల్లించి తన కుర్చీలో కూర్చొనినది.

అటు తరువాత నగరములోని వివిధ వ్యక్తులు, సాంస్కృతిక సంస్థలు కూడ యథాశక్తి పూలమాలలను సమర్పించి కవిగారి యెడల తమకు గల గౌరవమును ప్రకటించుకొనిరి.

తరువాత, లక్ష్మిదాసుగారు పూలదండలలో నుండి ముఖమును పైకెత్తి పెండ్లి కొడుకు వలె సిగ్గుపడుచు ముసిముసి నగవులతో ఇట్లు ప్రసంగించెను.

'సోదర సోదరీ మణులారా! మరల పది సంవత్సరములకు సన్మానమవసరములేనంత ఘనముగా సన్మానించినారు. (అనగా మరల పది సంవత్సరముల తరువాత సన్మానముచేయుడని కవి హృదయము కాబోలు)-ఇట్టి సన్మానము

నకు నే నర్హుడను కానేమో అనిపించుచున్నది. (ఆ మాట ముందు చెప్పిన ఎంత బాగుండును. అని ఒకడు వెనుకనుండి అరచి నాడు). మీరు నా యెడల చూపుతున్న ఆదరాభిమానములకు నా కృతజ్ఞతలు అని, ఆత్మస్తుతి, పరకవి నిందతో దాదాపు ఒక అరగంట ప్రసంగించి కూర్చొనెను.

తరువాత అనేక మంది లక్ష్మీదాసుగారిని సంకీర్తిస్తూ ప్రసంగించారు. అప్పుడు నేను ఇట్లు ప్రసంగించితిని :

'నాయనలారా ! సినీ కవులనగా సామాన్యులా? వారి కలమునకు రెండు వైపులా పాళీలే కదా వారు ఘటనా ఘటన సమర్థులు. పూర్వకవులు రెండేసి అర్థములువచ్చు ద్వర్థికావ్యములను రచించుటకు ఎన్ని పాట్లు పడిరి-ఎంత కృషి సిరి? వారందరూ మీ ముందు దిగదుడుపే కదా ! అవలీలగా, అలవోకగా రెండేసి అర్థములు వచ్చు పాటలు వ్రాయుటలో మీరు చూపుతున్న నేర్పు, కూర్పు వారికేది? రాఘవ పాండవీయ కర్త పింగళి సూరన మీ ముందు తల ఒగ్గవలసినదే కదా ! హరిశ్చంద్ర నలోపాఖ్యానము మీ ఒక్క సినీగీతము ముందు బలాదూరే కదా !

అహా ! ఏమి చతురత ! ఏమి రచనా పాటవము ! ఏమిశైలి ! ఏమి శిల్పము ! అల్పార్థ పదములతో అనల్పార్థ రచన చేసితినని పాల్కురికి సోమ నాధుడు గర్వముగ చెప్పికొనినాడు కదా ! ఏదీ ? మీవలె ఆ ! ఊ ! వంటి పదములతో అనంతమయిన అర్థము నిచ్చునట్టితడెప్పుడయిన ప్రయోగించి నాడా ? అతనికంత పాండిత్యమెక్కడిది? అతని కంత భాషాపటిమ యెక్కడిది?

నాయనలారా ! మీకంటే మదన, మన్మథలలో పడినశృంగార కథలు వ్రాయు కథారచయితలు వేయింతలు మేలు కదా ! వారు చెప్పదలచుకున్న దేదో సూటిగా పచ్చిగా చెప్పుచున్నారు. అందరికీ అర్థమయిన భాషలో, అతి స్వల్ప పదములతో అనంత సాహిత్యము సృష్టించుచున్నారు. ఏదీ ? మీ నిజా యతీ ఏదీ? పైకి చెప్పునదొకటి-లోనచేయునదొకటా ? చెప్పునవి శ్రీరంగనీతులా? దూరునవి ? దొమ్మరిగుడిసెలా ! వలుకునవి సామాజికవాద సిద్ధాంతములా ? వ్రాయునవి బూతుల బుంగలా ? మీరు మిక్కిలి, గాయనీ, గాయకుల గొంతు విరుపులతోనూ, నాయికా నాయకుల ఒంటి విరుపులతోనూ, మా పాటలకర్థము మారిపోవుచున్నదని వాపోవుటలో ఇదివరలో పాటలకు లేని గొంతు విరుపులు,

ఒంటి విరుపులు ఇపుడెక్కడినుండి వచ్చినవి? ఇట్లు పాటలు వ్రాయుటకై మీ మధ్య పోటీలా? తగవులా?

పోనీ పొట్ట కూటికి చేయుచున్నారను కొందామన్న అదియును కాదే? మీలో చాలామంది చక్కని పదవులలో, ఉద్యోగములలో వుండి వేల రూపాయల జీతములు సంపాదించుకొనుచున్నవారే కదా! అయ్యయ్యో! పొట్టకూటికయిన ఇట్టి కవిత్వమును వ్రాసి జాతిని నాశనము చేయుటకంటె ఆకలితో మరణించుట మేలుకదా? ఆ పూట తిన తిండిలేక బిచ్చగాడు సహితము రాముని పేరునో, శివుని పేరునో స్మరిస్తూ బిచ్చమెత్తుకొనుచున్నారు గాని బూతు పాటలను పాడి పొట్టపోసుకొనుట లేదే? మరి మీకిదేమి జాడ్యము? బిచ్చగాడి విలువచేయని మీ జీవితమును మిగుల్చుకుని ఏమి చేసికొందురు?

వహవ్వా! ఇట్టి మీకు సన్మానములా? మీ పాటలకు ప్రచారమా? ఆ పాటల కొరకై నిరీక్షణలా? శహబాష్!

అయ్యయ్యో! దేశమునకు నేతృత్వము వహించవలసినవారే! జాతిని తీర్చి దిద్దవలసివ వారే! మేధావివర్గములోనివారే! మీరు చేయవలసిన పనియేనా యిది? ఇదేనా మీ కవిత్వమునకు పరమార్థము?

నాయనలారా! ఇప్పటి కయిన ఈ ద్వంద్వార్థ గీతములు వ్రాయుట ఆపుడు. దబ్బాశకు పోయి మీ రపకీర్తి పాలు కాకుడు. ప్రజలను పెడత్రోవ పట్టింపకుడు—శలవ్.

ఓం శాంతిః శ్శాంతి శ్శాంతి.

అభిమాన సంఘములు

అంతకు ముందేమి ప్రసంగించెనో గాని నేను సభాభవనము ప్రవేశించు సరికి, జంఘాలశాస్త్రి ఇట్లుపన్యసించు చుండెను:

అహా! ఏమి కోలాహలము? ఏమి యార్భాటము? ఏమి వైభవము? ఎక్కడ చూచినను మంగళతోరణములే! ఎక్కడ చూచినను స్వాగత ద్వారములే! ఎక్కడ చూచినను ఆ మహానటుని చిత్రపటములే! దారిపొడుగునను పూలమాలల సమర్పణములే! కర్పూర నీరాజనములే! అక్షతల జల్లులే! అది ప్రముఖ సినీ నటులు శ్రీ నటేశ్వర రావు గారి నూరవ చిత్రము అర్ధ శత దినోత్సవ సందర్భముగా ఆ సినీ నటుని అభిమాన సంఘము వారు అభిమాన పురస్సరముగా ఏర్పాటు చేయబడిన అభినందన సభ యొక్క ఆర్భాటము నాయనలారా! నగరములో ఒక ముఖ్యమయిన కూడలినుంచి ఊరేగింపు ఆరంభింపబడినది. నటశేఖరుడు తెల్లని మల్లెపూవు లాంటి పంచెతో, తెల్లని చొక్కాతో, తలపై విగ్గుతో ముఖమున కరచేటి మందము కోటింగుతో, గోల్డుఫ్రేము కళ్లజోడుతో, అరవైలోనే ఇరవై వయస్సు వచ్చినట్లు, కార్యము గదిలోనికేగుచున్న గర్భాదానపు పెండ్లి కొడుకు వలె ముసి ముసి నగవులు చిలుకరించుచు, ఓపెన్‌టాప్ కారులో నిలుపబడి నిజ జీవితంలో కూడ నటించుచుండెను. అభిమాన సంఘాధ్యక్షుడు శ్రీ రామచరణముల సన్నిధిని వ్రాలిన హనుమంతుని వలె ముడుచుకొని, అతి వినయముగ అతని కాళ్ళవద్ద కూర్చుండెను. ముందు వెనుకల గల అభిమాన సంఘ సభ్యులు, వివిధ వాహనములలో ఊరేగింపులో పాల్గొనుచు 'జయ! నటశేఖరా! జయ-నటసార్వభౌమా! జయ! నటసమ్రాట్! జయ- నటరత్నా! జయ! నవరస నట సార్వభౌమా! జయహో', అను నినాదములు చేయుచు ముందునకు సాగుచుండిరి. విషయ సంగ్రహ కార్థినై నేనును ఊరేగింపులో చేరితిని. ఇట్లు ఊరేగింపు కొంత దూరము సాగినది. ఇంతలో ఊరేగింపులో కొంత కలకలము ఆరంభమైనది.

'ఛీ ! తుచ్ఛులు! ధూర్తులు! దుర్మార్గులు! మన కెదురొత్తురా! ఎటులు వచ్చెదరో చూచెదము. మర్యాదగా వైదొలిగిరా సరే! మరి శవముల పైనుండి ఊరేగింపు సాగిపోవలసినదే!' అను హుంకారములు వినవచ్చినవి. ఏమయినదో నన్న ఆతురతతో నేను రవంత ముందుకు పోయి చూచితిని. అచ్చటొక సినిమా హాలు కలదు. అందు మరొక కథానాయకుడు నటించిన చిత్రము ప్రదర్శింప బడుచున్నది. ఆ కథానాయకుని అభిమాన సంఘము వారు, ఈ కథానాయకుని సంఘమువారి ఊరేగింపు నడ్డగించినారు.

''ఈ సందు మరలువరకు మీ నటశూన్యులు కారుదిగి, మేళ తాళములు, జయజయ ధ్వానములు లేకుండా మెల్లగ కాలినడకన పోవలసినదే ! లేకున్న యూరేగింపును సాగనీయమని'' ప్రతిపక్షము వారు పలికిరి.

''మా కథానాయకుడేమి పేడివాడా? పిరికివాడా? శతాధిక చిత్రరాజ ములలో నిండా నటించి, అతి బలవంతులయిన ప్రతినాయకులను సహితము అవలీలగా జయించిన మా నాయకునకు మీ రేమి లెక్క-యా? జమయా? మర్యా దగా దారితొలగుడు — లేకున్న దారి తొలగించ వలసి వచ్చును'' అని యీ పక్షము వారు పలికిరి.

''మా నాయకుని నటన ముందు మీ నాయకుని నటన సూర్యుని ముందు దివిటీ వంటిది మా నాయకుడు నటించిన చిత్రము ప్రదర్శింపబడుచున్న హాలు ముందరనుండి మీ నటుడు ఊరేగింపుతో వెళ్లుట కర్హుడు కాడు. అట్లు వెళ్లుట మేము సహింపము. ఊరేగింపు ఎట్లు సాగునో మేమును చూతుము కారు దిగ కుండా అంగుళము ముందునకు జరిగిరా ''పుచ్చెలు'' నేల రాలవలసినదే !'' అని పలికిరి.

''ఊరేగింపు ముందుకు సాగనిండు. ఎవడడ్డువచ్చునో చూతము'' అని అభిమాన సంఘాధ్యక్షుడు పలికెను.

ఇంతలో సంకుల సమర మారంభమైనది. కఱ్ఱలు విరుగుచున్నవి. కత్తులు దూసుచున్నవి. సైకిలు చైనులు ఎగురుచున్నవి. బాహాబాహి, కచాకచి, ముష్టి యుద్ధములో కొందరి కళ్లజోళ్లు విరిగినవి. కొందరి చెంపలూడినవి. కొందరి చొక్కాలు చిరిగినవి, బొత్తాములూడినవి, చెప్పులు తెగినవి, కొందరి తలలు రక్త సిక్తములయినవి.

కథానాయకుడు తక్షణమే రంగములోనికి దిగి, సినిమాలోవలె ప్రతిపక్షుల నందరను చిత్తుచేయును కాబోలు నని నేనూహించితిని. కాని, ప్రతి చిత్రము లోను కథానాయికను ప్రతినాయకుని బారినుండి రక్షించి, సురక్షిత ప్రదేశము నకు చేర్చి ప్రతినాయకునితో సంకుల సమర మొనర్చెడి కథానాయకుడు, ఈ సారిమాత్రము, తానే సురక్షిత ప్రదేశము చేరికొని, బ్రతుకు జీవుడా అని యూపిరి బీల్చుకొనెను.

అంతవరకును సినిమాషూటింగ్ చూచుచున్న వారివలె నిలువబడిన రక్షక భటులు సభ్యులలో ఇంకను కొట్టుకొను నుత్సాహము లేమింజేసి, రంగములోనికి దిగి, ఇంకను దెబ్బలు తినకుండ నున్నవారికి రెండేసి లాఠీపోటుల ప్రసాదించి, తామువచ్చినపని పూర్తయినట్లు అక్కడినుండి నిష్క్రమించిరి. ఇంకను అక్కడ ఉండినచో ధర్మనిరతులు, ప్రజాసేవా పరాయణులు అయిన ఆ రక్షక భటులు వంతుపోకుండ నాకును రెండు పోట్లు ప్రసాదించెదరని గ్రహించి అటనుండి మెల్లగ జారుకొంటిని.

అయ్యయ్యో! దేశమెంత దిగజారిపోయినది? జాతి ఎంత నిర్వీర్య మయినది. యువకులెంత ఆలోచనా రహితులై ప్రవర్తించుచున్నారు? ఎంత బాధ్యతారహి తులై వర్తిల్లుచున్నారు? నాయనలారా! వారు నటించిన చిత్రములు బాగుగ నున్న చూడరాదా, చూచి సంతోషింపరాదా? డబ్బు లధికమున్న పదిమంది మిత్రులకు చూపించరాదా? అంతియే గాని ఇదేమి పోగాలము? వారికై అభిమాన సంఘములా? ఆ సంఘముల తరపున సన్మానములా? ఊరేగింపులా? పూల మాలా సమర్పణములా? కర్పూర నీరాజనములా? నారికేళ నైవేద్యములా? వారు నటించిన చిత్రములు విజయవంతము కావలయునని మ్రొక్కుబడులా? ముడుపులా? పూజలా? నైవేద్యములా? ప్రతిపక్షుల సినిమా పోస్టర్లపై గోమ యపు రంగ వల్లికలా?

అయ్యయ్యో, ప్రొద్దుదేలేచి చంద్రశేఖరునికైన శిరమువంచి, అంజలి ఘటింపని వారు, నట శేఖరునికి నారికేళ నైవేద్యము లొసగుచున్నారు. శ్రీరామ కల్యాణము నాడయిన ఊరేగింపునకు బయలుదేరని వారు నటశూన్యుని నూతన చిత్రము యొక్క అర్ధశత దినోత్సవమునకు ఆరుమైళ్ల యూరేగింపులను తీయుచున్నారు. అశోకుడే కాలమందు భారతదేశమును పరిపాలించెనో చెప్ప లేడు గాని ఏ కథానాయకుడెన్ని చిత్రములలో నటించెనో తడుముకొనకుండ

చెప్పగలడు. "శివాజీ"ని తెలియకపోవచ్చుగాని "శివాజీ గణేశన్" ఎవరన్న చిటికెలో చెప్పగలరు

నాయనలారా! ఇప్పటికయినను ఈ వ్యక్తి పూజను మానుడు. ఈ యభిమాన సంఘములను మూసివేయుడు. కళల యెడల, కళాకారుల యెడల, అభిమాన ముండవలసినదే. అటులని ఈ విధముగ దురభిమానమును పెంచు కొనరాదు. మంచి ఎక్కడ యున్నను స్వీకరింపుడు కళోపాసకు లనిపించు కొనుడు అంతియేగాని యిట్లు "అభిమాన సంఘము' ల పేర గిరి గీసుకొని, కళామతల్లికి ద్రోహము చేయకుడు. అడ్డుగోడలు నిలుపకుడు. ఈ సంఘముల నడపుటకు, అవసరమైనపుడు దెబ్బలాటకు వలయు ఆయుధములు కొనుట కుపయోగించెడి డబ్బుతో చక్కని నాటక ప్రదర్శనముల నేర్పాటుచేసి మీ కళాభిమానమును వ్యక్తము చేయుడు.

ఓం శాంతి శ్శాంతి శ్శాంతిః.

కవి సమ్మేళనము

జంఘాల శాస్త్రి ఇట్లు ప్రసంగించెను:

నాయనలారా! నగరములో ఏవియో సాహితీ సంస్థ సాహిత్యసభ నేర్పాటు చేసినదని విని అచ్చటికి పోయితిని. ఎవరో కవి విదేశ పర్యటనము చేసి, స్వదేశము చేరినందులకు అభినందన సభయట ఆహా, తెలుగు భారతికెట్టి దుస్థితి దాపురించినది? తెలుగు సాహిత్యమెంత గొడ్డు పోయినది? తెలుగు వాడెంతటి దౌర్భాగ్యుడైనాడు? తెలుగు సంస్కృతి యెంత దిగజారిపోయినది? తెలుగు సాహిత్య సంస్థలెంత దుర్దశలో నున్నవి? నిర్వహించుటకు సాహితీ కార్యక్రమములే కరువాయెనా? వేలాది తెలుగు కావ్య పరిమళాలను సామాన్య పాఠకున కందించరాదా? వందలాది 'కవుల' సాహిత్య వ్యక్తిత్వములపై ప్రసంగముల నేర్పాటు

చేయరాదా? సమాజములో సామాన్య మానవుడు నిత్యమూ ఎదుర్కొను సమస్యలను తీసికొని గోష్ఠులను నిర్వహించరాదా? చర్చా కార్యక్రమముల నేర్పాటు చేయరాదా? వ్యాసములు వ్రాయించరాదా? అచ్చొత్తించరాదా? మహనీయుల మహితోక్తులను, వారి జీవిత విశేషములను వెలువరించరాదా? వెలుగులోనికి తేరాదా? వారి సందేశములను ప్రజానీకమున కందించరాదా? తెలుగు సంస్కృతిని పునరుజ్జీవింప జేయరాదా? తెలుగుభాషను సముద్ధరించరాదా? ఏమియు లేకున్న నోరు మూసికొని పడియుండరాదా? ఎందులకిట్టి కార్యక్రమముల నిర్వహణము? వహవ్వా. ఆస్థానకవి ఆస్ట్రేలియా తిరిగి వచ్చినందులకు అభినందన సభయా? మహాకవి మలేషియా యాత్రకు మహాసభయా? రసిక కవి రష్యా పర్యటన ముగించుకొని వచ్చినందులకు సమావేశమా? అభ్యుదయ కవి అమెరికా యాత్ర సందర్భమున సన్మాన సభయా? విప్లవ కవి వియత్నాం పర్యటన ముగిసినందుకు సభా? అధికారి అండమాన్‌నుండి ఆంధ్రదేశమునకు బదిలీ అయినందులకు సభా? కవిగారికి జ్వరము వచ్చిన, ఆయనకు ఆయురారోగ్యములు కూర్చమని భగవంతుని ప్రార్థించుటకు సభయా? జ్వరము తగ్గిన తరువాత తన జ్వరానుభవములను గూర్చి విన్నవించుటకు సమావేశమా?

నాయనలారా, "కుక్క" చంద్రమండలమునకు పోయి, తిరిగి వచ్చిన ఈ రోజులలో ఎవడో, ఏ దేశమో తిరిగివచ్చినందులకు అభినందన సభయా? ఆ సందర్భముగ "కవి సమ్మేళనము" లా? కవుల వీరావేశములా? హుంకారములా? అహంకారములా? నాయనలారా, వివాహమునకు "జోడు సన్నాయి" మేళముగాని విడాకులకెందుకు? వధువునకు మల్లెపూల సింగారముగాని వితంతువున కెందులకు? గాంధీజీ 'దండి' యాత్రపై కవి సమ్మేళనముగాని, అప్పలయ్య గారి అండమాన్ యాత్రపై కవి సమ్మేళనము ఎందులకు? అని నాలో నేను అనుకొనుచుండగనే, మామూలుగనే అరగంట ఆలశ్యముగ సమావేశమారంభమైనది. పేరు సరిగ వినబడలేదుగాని ఎవరో "సాహితీ చైతన్యమూర్తి" సభాధ్యక్ష స్థానము నలంకరించెను.

ప్రార్థనానంతర మతడు లేచి, తన ప్రక్క కూర్చున్న "దిగుమతి కవి'ని గూర్చి ఒకసారి కార్యక్రమ పట్టికయందు దృష్టి నిలిపి కవిగారి పేరు మననము చేసికొని — ఉన్నవి, లేనివి కలిపి అంత్యప్రాసలు తప్పకుండ ప్రసంగించి, అట్టి సభకు తానధ్యక్షుడుగ నుండుట తన పూర్వజన్మ విశేషమని పలికెను.

(మీ చేతలలో పూర్వజన్మ వాసన స్పష్టముగ కనబడుచున్నదని వెనుకనుండి ఎవడో చమత్కరించెను.)

అంత నా కవిసత్తముడు తన విదేశ అనుభవములను చెప్పి, విసిగించి, వారు చాలించుమని చేసిన కరతాళ ధ్వనులను తన ఉపన్యాస పటిమకు నిదర్శనముగా నెంచి, శిరఃకంపనము చేయుచు, చిరునవ్వు దొలుకాడ ఆసీనుడయ్యెను.

అంతవరకూ నిద్రమత్తులోనున్న కవి కిశోరములు, ఒక్కసారి తమ తమ చొక్కా జూళ్ళను, కళ్ళజోళ్ళను సవరించుకొని కవి సమ్మేళనమునకు సిద్ధమయినవి.

పేరు చెప్పగనే ప్రతి కవీ వెయ్యివాట్ల విద్యుత్కాంతితో ముఖముల వెలిగించినాడు. చిరునవ్వులు చిలుకరించినాడు. అందరినీ పలుకరించినాడు. ఇరువది నిమిషముల ఉపోద్ఘాతముతో, రెండు నిమిషముల తన కవితను ముగించి, కరతాళ ధ్వనులు చేయుటకై వెంటతెచ్చిన మిత్రుల కార్యదీక్షా దక్షతను మెచ్చికొనుచూ, ప్రేయసిని విడిచిన ప్రియునిలా దిగాలుపడి మైకును విడిచి తన స్థలమునకు చేరికొనుచున్నాడు.

ఈ మధ్యనే ఏబదివేలు కట్నము తీసికొని వివాహము చేసికొని, అలుక కట్నముగా ఇచ్చెదమన్న ''స్కూటరు'' నీయలేదని, అగ్నిసాక్షిగా తాళిగట్టిన భార్యను కాపురమునకు తీసికొనిరాని లక్ష్మీపతిరావు —

''వరకట్నం వధువుల పాలిట పిశాచం
దాన్ని తీసుకోవడం మహా నీచం
రక్షించండి భారత స్త్రీ జాతిని
శిక్షించండి వరకట్న పిశాచిని''

అని కవితను పఠించి చప్పట్లు చరిపించుకున్నాడు. రూపాయి పావలాకి రిక్షాను బేరమాడి, రూపాయిని రిక్షావాడి చేతిలో పెట్టి చీవరించుకుని, వదిలించుకున్న ఓ అభ్యుదయకవి —

''కార్మిక కర్షకుల కలిసికట్టు
దోపిడివర్గాల ఆటకట్టు
ఈ దోపిడినిక సాగనీయం
ఈ దౌర్జన్యాన్నిక మననీయం

చివరిదాకా పోరాటం సాగిస్తాం
చివరకు మేమే గెలుస్తాం"

అని విప్లవ గీతాన్ని వినిపించాడు.

చీటికీ మాటికీ భార్య ననుమానించి, అవమానించే సందేహాలరావు—

"స్త్రీ జాతి మేల్కొనాలి
బానిసత్వాన్ని విడనాడాలి
సమతా మార్గంలో సాగిపోవాలి
జాతినే జాగృతం చేయాలి"

అంటూ స్త్రీ జనాభ్యుదయ గీతాన్ని వినిపించాడు.

"ఆకలితో చావడమెందుకు
పోరాడే చద్దాం
పోరాటం మన జన్మహక్కు
ఎవడు కాదంటాడో చూద్దాం"

అంటూ భుక్తాయాసంతో తన ఆకలి కవితను చదవలేక కన్నీళ్ళను చిలుకరించాడు — మరోకవి.

ప్రేమించిన అమ్మాయిని వివాహం చేసికొనే దమ్ములేక శోకముడిచిన ఓ ప్రేమకుమారుడు —

ప్రేయసీ !
"ఈ పేదవాడు నీకేమివ్వగలడు?
ఉన్న ఒక్క హృదయాన్నీ ఏనాడో ఇచ్చేశాడు
ఇక ఇవ్వడానికి తనకంటూ ఏమీలేని
ఈ బికారిని కనికరించు —
నీ హృదయాన్ని భిక్షగా పెట్టి ఆదరించు"

అంటూ ప్రేమకవిత్వం ఒలకబోశాడు.

ఏనాడూ తన చెల్లెలినయినా అప్యాయంగా ఎత్తుకోని ఓ బాలకవి —

"పసిపాప బుగ్గలు
అప్పుడే విచ్చిన ఎర్రగులాబీ మొగ్గలు
ఆ లేత పెదవులు
మామిడి చిగురులు

నేటి బాలలే రేపటి నేతలు
దేశభవిష్య ద్విధాతలు''

అని చనుబాల కవిత్వాన్ని వినిపించాడు.

సభాధ్యక్షుడు మధ్యమధ్య తన చిన్ననాటి జోకులను విసరుచు సభా కార్యక్రమమును జనరంజకముగా నిర్వహించెను.

ఆహా! వీరికెంత యహంకారము? ''కవి'' యనగానే తనకీ ప్రపంచముతో సంబంధము లేనివానివలె, నిరంకుశునివలె ప్రవర్తించును. రెండు పంక్తులను అంత్యప్రాసలు కలిపి వ్రాయుటతోనే తను ఏ ''శ్రీశ్రీ''యో, ''తిలక్కో'' అయిపోయినంత గర్వము. మిగిలిన కవులెల్ల తన కాలి కొనగోటికయినను సాటి రారని అహంభావము నన్నయ మొదలుకొని నానాసాహెబు వరకుగల అందరు కవులను తిట్టును. తన కృతికి తానే ప్రమరణకర్త; తానే విమర్శకుడు; తానే పాఠకుడు; తను వ్రాసినది తప్ప వేరొకరు వ్రాసినది చదువడు; ఇంకొకరు చేసిన విమర్శను సహించడు; సలహాను స్వీకరించడు — మరిక వీడు బాగుపడుటెట్లు — పరిణతి చెందుటెట్లు? గుణింతము వచ్చిన వాడెల్ల కవియే! వాక్య నిర్మాణము చేయగలవాడు మహాకవి; ఆకలినిగూర్చి వ్రాయువాడు అభ్యుదయ కవి!!

ఒక్కనికీ నిజాయితీ లేదు. తను వ్రాయు కవిత్వము లోకమునకుగాని, తనకు కాదని యాతని నమ్మకము. శరీరమునకు వెన్నెముకవలె – కవికి నిజాయితీ అత్యంత ప్రధానమైనది. నిజాయితి లేని కవియొక్క కవిత్వము ఊరికి దారి తెలియచేయు బోర్డువలె మార్గనిర్దేశకముగనే మిగులునుగాని, జాతిని నడిపింపజాలదు; జాగృతము చేయజాలదు. అట్టి కవి ''కవి''గ మిగులవచ్చునేమో గాని ''యుగకర్త'' కాలేడు; "వైతాళికుడు''గ రాణించలేడు - అని నాలో నేననుకొనుచు ఇల్లు చేరితిని.

ఓం శాంతి శ్శాంతి శ్శాంతిః

జంతుప్రదర్శనశాల - వింత స్వప్నము

ఐంఘాలశాస్త్రి ఇట్లు ప్రసంగించెను:

''నాయనలారా! ఆ మధ్య ఒక మిత్రుడు కోరగా అతనితో కలసి జంతు ప్రదర్శనశాలకు పోయితిని. రకరకములయిన జంతువులతో, వింత వింత యరపులతో, సింహగర్జనలతో, వ్యాఘ్రముల గాండ్రింపులతో, కోతుల కిచకిచలతో, గజముల ఘీంకారములతో, పక్షుల కిలకిలలతో, యువతీ యువకుల కలకలలతో ఆ ప్రదేశమంతయు మారుమ్రోగుచున్నది.

కొంతమంది మనుష్యులు సహితము కోతులను చూడగనే, తమ పూర్వ జన్మ వృత్తాంతము జ్ఞప్తికి వచ్చి కాబోలు, హనుమంతరావు లగుచున్నారు. ఇట్లు జంతు ప్రదర్శనశాలను చూచి, వచ్చి పరుండిన నాకు ఒక వింత స్వప్నము వచ్చినది.

అది ఒక పెద్ద మైదానము. ఆ మైదానములో పెద్ద పెండాలు ఏర్పాటు చేయబడినది. ఆ మైదానమునందు రకరకముల జంతువులు ఒకచోట చేరి యున్నవి. ఆహా! ఏమని చెప్పను నాయనలారా! సింహములు, పులులు, ఎలుగుబంట్లు, శరభములు, అడవిదున్నలు, జిరాఫీలు, జీబ్రాలు, ఒంటెలు, ఏనుగులు, సాంబారులు - జింకలు, లేళ్లు, కోతులు, కొండముచ్చులు, ఒకటేమిటి? సృష్టిలోని సమస్త జంతుజాలమును అక్కడ చేరినవి. సభ తీర్చినవి.

అంతలో ముందు వరుసలో నున్న ఒక శార్దూలము సభా వేదిక నలంకరించి ఇట్లు పలికెను:

''సోదర సోదరీ మణులారా! ఈనాడు మనమందరము ఒక్కచో చేరి నందులకు గల కారణము మీరెరుగనిది కాదు. ఈ నరజాతి పీడనము నుండి మనము తప్పించుకోవలెను. అప్పటికిగాని మనకు మోక్షము లేదు.

వీని మొగమీడ్వ! ఏమి వీని యహంకారము? ఈ సృష్టికి తానే ప్రభువట. ప్రకృతి అతనికి దాసియట. చీమకుట్టిన కొండలదరిపోవ బొబ్బలు పెట్టునే! ఎలుక కనబడిన పరుగులు తీయునే! పిల్లి "మ్యావు'' మనిన తాను

బావురు మనునే! అట్టి వీడు ఈ సృష్టికి ప్రభువా ? మనమతని బానిసలమా ? వానికి మన నిస్వార్థత ఏది ? మన మెప్పుడయిన, ఒక్క సంవత్సరమునకు కాదు, ఒక్క నెలకయిన సరిపడు ఆహార పదార్థములను నిలువ చేసికొనుచున్నామా ? ఎప్పుడాకలయిన అప్పుడు ఆ సమయమునకేది దొరికిన అది తిని బ్రతుకుట లేదా ? మరి ఈ నరున కిదేమి పోగాలము? ఇంటిలో ఆహార ధాన్యపు నిలువలా ? బ్యాంకులో తెల్లధనపు సంచుల నిల్వలు! గోతాములలో నల్లధనపు సంచుల నిల్వలా ? ఇళ్ళా' వాకిళ్ళా! కారులా! ఫ్యాక్టరీలా! ఆ యాహారధాన్యముల నెలుకలు దినకుండ పిల్లులా? ఆ పిల్లుల పాలకై గోవులా ? ఛీ! ఛీ! ఎంత దిగజారిపోయినాడు బ్రతుకంతయు కావలి కాయుటలోనే గడచిపోవుచున్న వీని జన్మకు ధన్యత యెక్కడిది ?

ఛూ! వానికి మృగరాజుకున్న ఠీవి యేది? వ్యాఘ్రమునకున్న పట్టుదల యేది ? ఏనుగునకున్న గాంభీర్యమేది? గుఱ్ఱమునకున్న చుఱుకుతనమేది? గాడిదకున్న ఓర్మి యేది ? కుక్కకున్న విశ్వాసమేది ? నక్కకున్న తెలివి యేది? గోమాతకున్న త్యాగమేది? కోకిలకున్న స్వరమేది? నెమలికున్న నాట్యమేది? చిలుకకున్న అందమేది? మనకున్నగుణములలో సహస్రాంశమైన లేని ఈ నరునకు అధికారమా' మనకు బానిసత్వమా ! లేమ నాయనలారా! లేదు ! ఇట్లుండుటకు ముమ్మాటికి వీలులేదు. మన మందరము ఒక సంఘముగ నేర్పడి, సమైక్యముగ మన హక్కులకొరకు పోరాడవలసినదే.

ముందుగా మన యీ సంఘమునకు అధ్యక్షతవహించి, కార్యకలాపములను నిర్వహింపవలసినదిగా మృగరాజు కంఠీరవరావుగారి పేరును నేను ప్రతిపాదించుచున్నాను అని పలికెను.

అంత ఓనక్క నిలువబడి "భారత ప్రభుత్వము వారు జాతీయజంతువుగా శార్దూలమును గుర్తించిరిగాన, మృగరాజును అధ్యక్షునిగా ఎన్నుకొనుట రాజ్యాంగబద్ధము కాదేమో? అని పలికెను.

అంత వ్యాఘ్రేశ్వరరావు మరల నిలువబడి ఇట్లు పలికెను. భారత ప్రభుత్వమా! దాని నిర్ణయమా ? మనలను సంప్రదించకుండ చేసిన ఏకపక్ష నిర్ణయమునకు మనము కట్టుబడి యుండనవసరము లేదు. కంఠీరవ వరులే మన ప్రభువు. మన మెప్పుడయిన ఎన్నికలు జరుపు కొంటిమా? నోట్లు జల్లి ఓట్లు పండించితిమా ? వాగ్దానములు చేసితిమా? ఉపన్యాసములిచ్చితిమా? ఒక్కసారి ఓటు వేసిన మరల అయిదు సంవత్సరములవరకు మీ జోలికి రామని హామీల నిచ్చితిమా? పదవులకై పార్టీలను ఫిరాయించితిమా? అయినను మనకేమి నష్టము వాటిల్లినది? కంఠీరవవరులుగారి నీడలో మనమందరము జల్లగ నుండుటలేదా?

ప్రజాస్వామ్యము ననుసరించి వీరు సాధించినదేమున్నది? ఎన్నికలు, కుల మత విద్వేషములు, ముఠా తత్త్వములు, అధికారముకొరకు కుమ్ములాటలు, భాషా తత్త్వములు. కొట్లాటలు, కోట్ల రూపాయల వ్యయము, రోజున కొక రాజకీయ పక్షము, వారమునకొక ప్రధాని-ఇంతేనా నాయనలారా? ఇంతే! భర్త కాంగ్రెసు, భార్య ఇందిరా కాంగ్రెసు; కొడుకు జనతా. మనుమడు మార్క్సిస్టు; మనుమరాలు రైటిస్టు-ఇట్లున్నది వీరి రాజకీయ చైతన్యము. అట్టి ప్రభుత్వ నిర్ణయములు మనము పాటింపనవసరములేదు. ముందుగా కంఠీరవరావుగారిని వేదిక నలంకరింపవలసినదిగా కోరుచున్నాను'' అని పలికెను.

అంత కంఠీరవరావు జూలు దులుపుకొనుచు, వేదిక నెక్కి ఇట్లు ప్రసంగించెను.

''సోదర సోదరీ మణులారా! మీరు నాయందు, నా నాయకత్వమునందు చూపిన యాదరాభిమానములకు నా కృతజ్ఞతలు

నాయనలారా! ఈ నరుడు మనతో సమానుడగుటకు ఎన్నో పాట్లు పడ వలెను. వీని జన్మకు ధన్యత ఎన్నడో తెలియునా? మనవలె నిస్వార్థముగనుండిన నాడు. మన ''గాడిద''వద్ద ఓర్మి నేర్చుకొన్నప్పుడు. మన కుక్క వద్ద విశ్వాసము నేర్చినపుడు! మనగోవు వద్ద త్యాగము నేర్చినపుడు! మనవలె కలసిమెలసి యున్నప్పుడు! మనలోని సాధు జంతువులవలె గడ్డిమేసినపుడు! తాను బోనులో ఉండి మనలను స్వేచ్ఛగా తిరుగ నిచ్చిననాడు.

నాయనలారా! ఈ మధ్యనే వీనికి కొలదిగా బాగు పడు లక్షణములు కనబడు చున్నవి మన సఫారీ పార్కులో ఆతడు మనలను స్వేచ్ఛగా తిరుగ నిచ్చి, తాను బోనులోనుండి మనలను చూచుటకు వచ్చుచున్నాడు. ఇది నిజముగ శుభ సూచకము. ఇట్లే ఈ ప్రపంచములోని నరులెల్లరు బోనులో దూరి, మనలను స్వేచ్ఛగా తిరుగ నిచ్చినప్పుడే అప్పుడే నిజమయిన పురోగతి- నిజమయిన స్వేచ్ఛ, నిజమయిన స్వాంతత్ర్యము. అట్టి శుభ సమయ మాసన్నమగుచున్నది. ఉపన్యాసము కేమిగాని-మనము ముఖ్యమయిన నిర్ణయములు కొన్ని తీసికొనవలసి యున్నది. మన కార్యదర్శి శ్రీ శరభేశ్వరరావుగారు తీర్మానములు ప్రవేశ పెట్టుదురు. వాటిని మనమందరము చర్చించి, ఆమోదించవలె''నని పలికి కూరుచుండెను అంత శరభ మొకటి లేచి ఇట్లు పలికెను:

''మిత్రులారా! దేశములోని ప్రజలు— ''కవి సింహము'', అధ్యక్ష శార్దూలము, ''ఆమాత్య వృషభుడు'', ''కవికోకిల'' ల వంటి బిరుదుల నొసగి మన పేరు ప్రతిష్ఠల నప్రదిష్టపాలు సేయుచున్నారు. మన ఆవులను, ఎద్దులను ఎన్నికల చిహ్నములుగా వాడుకొని, వాటి నప్రదిష్టపాలు సేయుచున్నారు. మనపేరుల నిట్లు దుర్వినియోగము కావించకుండ నిషేధించుచు మన మొక

తీర్మానమును నామోదింపవలసి యున్నదని పలికెను. ఈ తీర్మానము ఏకగ్రీవముగ నామోదింపబడినది.

''మనల నీ జంతు ప్రదర్శనశాలలో నుంచి టిక్కెట్లు పెట్టి, యాజమాన్యమువారు అక్రమ లాభములను గడించుచున్నారు. ఈ లాభములో మనకు వాటా కలదు. అందువలన ప్రతిదినము మనము, మనకు వేయుచున్నదాని కధికముగా, ఒక కిలో మాంసమునో, ఒక మోపు గడ్డినో ''బోనసు''గా వేయవలయును. లేని యెడల మనము సమ్మె చేయుటకు సిద్ధులమై యుండవలెను'' ఈ తీరుమానము కూడ ఏకగ్రీవముగ నామోదింపబడినది.

తరువాతిది కవులను గూర్చినది. కొంత మంది కవులు తమ రచనలలో, రంగులు మార్చు వానిని ''ఊసరవెల్లి'' తోను, జిత్తులమారి వానిని ''నక్క'' తోను, దొంగ కన్నీటిని ''మొసలి కన్నీటి'' తోను పోల్చి, జంతు జాతి నవమానించుచున్నారు. వారలట్టి ప్రయోగములు విరమింప వలసినదిగా కోరుచు తీర్మాన మామోదింపబడినది.

జంతు ప్రదర్శన శాలలలోను, సర్కసులలోను మన సోదరు లనేకులు బంధింపబడి యున్నారు. ఇది అన్యాయము; ఇది మన ప్రాథమిక హక్కులకే భంగకరము. మన సోదర జంతువులన్నింటిని తక్షణమే విడుదల చేసి మనయెడగల ఈ వివక్షణా విధానమును అంతము చేయవలెను. లేని పక్షములో మనము తిరుగబడి, మన మిత్రులను విడుదల చేయుమని హెచ్చరించుచు మరో తీర్మానము మోదింపబడినది.

అటుతరువాత ''బఫే'' విందు ఏర్పాటు చేయబడినది. మధ్యగల పెద్ద బల్లపై ఒక వైపున మాంసాహారులకు మాంసమును, మరియొక వైపు శాకాహారులకు పచ్చగడ్డి మోపులును ఏర్పాటు గావింపబడినవి. విందు తరువాత సాంస్కృతిక కార్యక్రమ మేర్పాటు చేయబడినది. గాడిద పాటకు ఒంటె చేసిన నృత్యము సభాసదులను ముగ్ధులను చేసినది. ఈలలలో, కేకలతో సభాస్థలి దద్దరిల్లినది

ఇంతలో తూర్పు తెలతెలవారినది జంతువులలో కలకలము బయలుదేరినది 'అదిగో, క్యూరేటరు వచ్చుచున్నాడు. రండు పోదమని అరచుచు జంతువులు నిష్క్రమింప పరుగులిడుచున్నవి. అంత మధ్యలో ఒక సింగపు పిల్ల లేచి ''మిత్రులారా, యిప్పుడే కదా! మనము నరజాతి నెదిరించ వలెనని తీర్మానించినది. మరి అట్లేల పరుగులిడుచున్నారు. నిలుడు. నిలుడు అయ్యయ్యో పోవుచున్నారా'' అని అరచెను. కాని అన్ని జంతువులును నిష్క్రమించినవి. ఆ పోవుతొందరలో ఒక జంతువు నాపై బడినది - ఉల్కి పడి వేచితిని. నాయునలారా ! నాపై బడినది బల్లి! శివశివా యనుచు స్నానార్థము బయలుదేరిపోయితిని సెలవు.

ఓం శాంతి శ్శాంతి శ్శాంతిః.